

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Disputationvm De Censuris In Communi,
Excommunicatione, Suspensione, & Interdicto, itemque
de Irregularitate, Tomvs Qvintvs**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, Anno Domini M. DC. XVII.

Disputatio XLV. De Irregularitate homicidii casualis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94035](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94035)

Secl. I. An per homicidium indirecte volunt. &c. 701

dis, quæ est irregularitas, non aliter quam ipso iure incurritur. Priuatio autem beneficii utroque modo imponi potest, raro vero ipso facto imponitur: & quia rigorem continet, nunquam ita intelligitur, nisi exprimat. Tum etiam quia Concilium loquutum est sicut antiqua iura: ergo in sensu illorum loquutum est: nam si aliquid peculiare addere voluisset, expressisset. Igitur prædicta communis doctrina tam in foro interiori, quam exteriori, etiam nunc seruanda est. Vnde multi ex auctoribus citatis post Concilium Tridentinum loquuti sunt.

34. *An irregularitas hæc inhabilitet ipso iure ad beneficia in futurum.*
Atque ex his constat, quid de beneficiis in futurum obtinendis dicendum sit. Nihil enim hic speciale habemus, præter generalem doctrinam de irregularitate supra datam. Quamquam enim Maiolus supra de Concilio Tridentino aliter sentiat, re tamen vera nihil in hoc speciale disposuit. Nam præter verba citata, hæc solum habet, quæ ad hunc effectum pertineant: Nec illi aliqua Ecclesiastica beneficia, etiam si curam non habeant animarum, conferri liceat. In quibus etiam verbis nullum est, quod significet collationem talem ipso facto irritam esse: nam verbum, non liceat, solum prohibet illam: sola autem prohibitio non statim reddit collationem nullam, nisi aliquid amplius addatur. Ad hoc vero oportet, in congregatione Cardinalium circa hoc capit. declaratum esse, quatenus loquitur de incapacitate beneficiorum: in qua sunt homicidæ, non extendi ad pensiones: quod à fortiori habebit locum in quacumque irregularitate, nisi ubi aliud fuerit in iure expressum. Et fundamentum est, quia pensio in rigore non est beneficium: de tali enim pensione videtur declaratio hæc intelligenda, iuxta eam, quæ de pensionibus diximus circa effectus excommunicationis. In eo vero, quod congregatio videtur nomine incapacitatis, videtur fauere opinioni Maioli. Sed non existimo in eo rigorem sumptum esse vocem illam, sed eo modo, quo simpliciter dicimus fieri non posse, quod iure non licet: vel certe loquitur de incapacitate in ordine ad futura beneficia, quæ existit non quidem ex vi illius verbi Concilij per se spectati: sed ex generali, & antiquo iure irregularitatis.

De dispensatione huius irregularitatis.

35. *Conclusio prima.*
Circā vltimum prædictum propositum quidam existimant, hanc irregularitatem esse prorsus indispensabilem, utpote iure diuino introductam. E. D. xod. 21. Paralipom. 22. & 28. Sed hoc fundamentum est falsum, ut supra ostensum est. Certum ergo est, Summum pontificem posse in illa dispensare: quod constat ex usu, & quia est impedimentum iuris humani. Deinde est certum, solum Summum Pontificem posse hanc dispensationem concedere. Quod præter iura antiqua, manifestum est ex Concilio Tridentino sess. 24. cap. 6. de Reformat. Ex quo textu duo colliguntur: vnum est, irregularitatem hanc incurri per homicidium quantumuis occultum: aliud est, quamuis alij casus occulti Episcopis ibi delegentur, hanc vero irregularitatem reseruari, ut à solo Summo Pontifice etiam in casibus occultis dari possit. Est autem illa exceptio, ut in superioribus adnotati, de homicidio cum proprietate intelligenda, ita ut mutilationem non comprehendat, etiam si omnia, quæ hactenus diximus de hac irregularitate, utriusque communia sint: quia præter supra dicta) fauorem Principis amplissime interpretamur: illa ergo exceptio ad omnem proprietatem, & rigorem verborum limitanda est, ut fauor ille, & potestas data Episcopis, quantum iuste fieri potest, extendatur: sicut etiam congregatio Cardinalium interpretata est. Possunt ergo Episcopi dispensare cum mutilatore voluntario in casu occulto: extra illum vero solus Papa potest. Quis vero sit casus occultus, & alia, quæ ad illam facultatem pertinent, superius declarata sunt.

Fr. Suarez tom. 5.

30. *Terziacomb. cluso. Conc. Tri.*
Vltimo addendum est etiam in ordine ad Summum Pontificem hanc irregularitatem esse quodammodo indispensabilem, eo modo, quo impossibile dicitur id, quod difficillime fit. Et fortasse ad hoc insinuandum Concilium Tridentinum dicto cap. 7. sess. 14. absolute dixit: Ordine perperuo careat. Itaque raro, & cum magna difficultate, & non nisi propter grauissimas causas talis dispensatio concedi debet. Et hoc etiam probat usus, & ad hoc inuat, quod hoc sit consentaneum diuinæ sapientiæ, & voluntati, quæ aliquando reuelauit non esse sibi placitum, quod huiusmodi homicidæ ad suum altare accedant: tum propter grauitatem delicti, tum quia est opus valde alienum à diuina lenitate, & misericordia erga homines, quam maxime debet reprehendere, & præ se ferre Sacerdos, cuius munus est inter Deum, & homines intercedere.

DISPUTATIO XLV.

De irregularitate contracta ex homicidio casuali.

SVB casuali homicidio comprehendimus omne illud quod priuata autoritate fit ab aliquo præter intentionem eius, & absque necessitate defensionis, & mutilationem comprehendimus cum eadem proportionem. Duobus autem modis contingit hoc homicidium casuale: primo, ut indirecte tamen voluntarium sit: secundo, quando non solum præter intentionem est, sed etiam præter voluntatem indirectam, utpote quia omnis diligentia debita adhibita est, ne ex propria actione homicidium, vel personale nocumentum proximi sequi possit: de vtraque igitur sigillatim dicendum est.

SECTIO I.

Utrum per homicidium indirecte voluntarium irregularitas contrahatur.

RESPONSO affirmans cerra est, in qua conueniunt omnes Theologi cum diuo Thom. 2. 2. q. 64. & omnes Summistæ verbo Homicidium, & verbo Irregularitas, & omnes Canonistæ, ut à fortiori patebit ex dicendis; & sumitur ex capie. Significasti. 1. & c. Directus, de Homicidio, & ex c. Clericus, cum alijs, d. 50. Et ratio est, quia in eo casu qui sic hominem occidit, est verus homicida, esto non sit perfectio modo, ut sic dicam. Nam peccatum commissum per voluntatem indirectam, eiusdem speciei est cum directe voluntario, etiam si in ea specie imperfectum sit: canones autem ad hanc poenam non requirunt culpam homicidij directam voluntate commissam, sed omnem homicidij culpam puniunt, quia omnino abhorret hoc opus in Dei ministris. Statim vero se offerebat questio, qualis culpa ad hoc sufficiat: hæc vero explicabitur melius circa aliud genus homicidij casualis.

Circā hanc igitur irregularitatem illa tria obseruanda sunt, quæ circa præcedentem suscepi declarauimus, & cum proportionem sunt applicanda: nam materia (ut ita dicam) seu fundamentum huius irregularitatis idem est, scilicet homicidium, vel mutilatio, ita ut effectus in re ipsa sequatur. Qualitas item

Non 3 irregu-

irregularitatis quoad effectus inducendos eadem *A* est, ut per se, & ex dictis satis constat: Quoad indispensabilitatem vero minor est hæc irregularitas: nam delictum minus est propter minus voluntarium: ideoque per se minori etiam est poena dignum, ut dicitur etiam in cap. *Eos vero*, 50. distinct. ac proinde facilius cum illo quoad hanc irregularitatem dispensatur. Imo in Concilio Tridentino, sess. 14. c. 7. de Reformat. hæc dispensatio, quodammodo debet dicitur, ac propterea ibidem Ordinario committenda dicitur: non enim ipsum concilium illam committit, sed committatur, inquit. Non quod legem in hoc Pontifici imponat, sed quod explicare voluerit conditionem, & quasi naturam talis irregularitatis. Et eodem sensu ait, ex causa posse committi Metropolitano, vel viciniore Episcopo. Additque conditiones, cum quibus talis delegatio facienda est, vel intelligenda iure ordinario, & dum Pontifex aliud non explicaverit, nimirum ut dispensatio fiat, causa cognita, & probata precibus, ac narratis, & additur: Neque aliter dispensare possit. In quo significatur, dispensationem aliter concessam nullam esse. Denique aduerendum est, concessionem illam iuxta illud decretum solum esse necessariam, quando casuale homicidium est publicum; vel deductum ad forum contentiosum: nam si homicidium sit casuale, & occultum, Episcopi habent facultatem dispensandi in eius irregularitate ab eodem Concilio Tridentino sessione vigesima quarta, capitulo sexto, de Reformatione: cum enim tantum excipiat homicidium voluntarium, omne aliud concedit: casuale autem non est voluntarium simpliciter, ut supra ex eodem Concilio declarauimus, & notauit Nauarrus capitulo vigesimo septimo numero ducentesimo quadragesimo, & est communis sententia. Hinc vero inferendum non est, alios, qui participant Episcopalem iurisdictionem, habere hanc potestatem, ut sunt, verbi gratia, Prouinciales, vel Generales religionum: iam enim supra ostendi, etiam ex declaratione Cardinalium, nomen Episcopi in illo decreto propriè sumi, & non debere extendi ad inferiores Prælatos, etiam si dicantur Episcopalem iurisdictionem participare: quia hoc intelligitur in ordinaria iurisdictione, non vero in omni speciali, & extraordinaria facultate Episcopis concessa circa ea, quæ alias iure communi erant reseruata Summo Pontifici, qualis est hæc irregularitas: & ideo religiosi Prælati iure communi non possunt, dispensare in hac irregularitate. Mendicantes autem ex priuilegio Sixti quarti, possunt, quia inter homicidia solum excipit voluntarium, de quo alias.

SECTIO II.

Quibus modis homicidium casuale ad culpam, & irregularitatem imputetur, & consequenter qua persona hanc irregularitatem incurrant.

1. Multiplex huius homicidii modus.

IN præcedenti disputatione, sectione 5. diligenter exposui, quando homicidium sit voluntarium, quia multum refert ad qualitatem irregularitatis. Omne ergo homicidium, quod à voluntate directa ibi explicata non procedit, & ex quacumque alia voluntate oriatur, saltem indirecte, casuale culpabile dicitur, & ad præsentem irregularitatem sufficit. Hoc autem contingere potest variis modis, quos oportet distinguere, quia non in omni-

bus est æqualis certitudo. Potest autem in genere duplex modus distinguere: vnus est positue efficiendo aliquid, ex quo sequitur homicidium: alius per solam omissionem. Rursus circa priorem distinguere possunt omnes personæ, seu modi concurrendi ad huiusmodi homicidium. Primo ergo, ac præcipue incurrit hanc irregularitatem ille, qui immediate exercet actionem, ex qua tandem sequitur homicidium. Ad quod multæ conditiones concurrere debent: quædam vero requiruntur, ut casuale sit videlicet, quod nec mors sit per se intentata, neque actio, quæ exercetur, ex se, & natura sua sit sufficiens causa proxima mortis, vel saltem ut hoc ignoret operante: alia autem conditiones requiruntur, ut voluntarium sit, nimirum, quod moraliter potuerit talem actionem vitare: nam si non posset euitare causam, non imputaretur effectus. Deinde quod vel ignorantia talis periculi fuerit vincibilis, vel negligentia in illo vitando fuerit culpabilis. Quando vero talis fuerit, necne, in conscientia, viri prudentis arbitrio: in foro vero exteriori, iudicio Episcopi, seu Prælati habentis ordinariam iurisdictionem, relinquendum est, quia non potest certior regula constitui. De modo autem ponderandi circumstantias ad ferendum hoc prudens iudicium copiose, & optime loquitur Caietanus secundæ secundæ, quæstion. 64. artic. 8. Nunc vero non oportet hic distinguere, an interficiens daret operam rei licitæ, & illicitæ: quantumcumque enim opus sit ex se honestum, si incaute factum est, ad hanc irregularitatem sufficit, quia honestas operis non impedit, quominus homicidium voluntarium sit. Imo hoc ipso, quod ita sit, debuit esse honestum in ordine ad operantem, quia non prudenter, & consequenter neque honeste sit. Quomodo autem intelligenda sint iura, quæ hanc distinctionem aliquando insinuant, infra dicemus. Similiter necesse non est distinguere inter opus habens ex se adiunctum periculum occisionis, vel non habens; nam regula posita formaliter, & in vniversum vera est in omni opere cuiuscumque conditionis sit: nam licet ex genere suo non videatur habere periculum, tamen hic, & nunc illud habuit, cum iudicatur effectum mortis ex illo fuisse sequutum. Hoc ergo practicum periculum attendendum est, quia per se est obligatio vitandi illud: & respectu huius obligationis consideranda erit ignorantia, vel negligentia, an fuerit vincibilis necne: ad hoc autem discernendum vtilis erit illa, distinctio, quamuis sola non sufficiat: semper enim necesse est circumstantias in particulari considerare.

Secundo potest hoc homicidium casuale committi dando causam, ex qua sequitur mors: duobus enim modis potest hæc causa applicari, primo formaliter, ut causa est, quod moraliter sit, quoties casualitas eius proxima, seu naturaliter inuitabilis non ignoratur: & tunc homicidium est voluntarium, ut dictum est. Secundo potest causa mortis tantum materialiter applicari, ut quando potio mortifera propinatur absque cognitione eius, vel virtutis illius, vel certe quia non putatur efficacia eius inuitabilis, & sit cum proposito impediendi effectum. Et in his casibus, & similibus homicidium est tantum voluntarium, supposita ignorantia, vel temeritate culpabili: & ita per illud contrahitur irregularitas ad hunc ordinem pertinens. Hic vero inquiri potest, an qui alium detinet, ne fugiat, cum periculo quod ab alio percutiatur, irregularis maneat, si detentus ab alio occidatur. Respondetur, ex omnium sententia illam detentionem esse sufficientem ad contrahendam irregularitatem: imo si mors ab alio inferenda, vel intenta fuit à detinente, vel manifeste præuisa, talis irregularitas homicidij voluntarij censenda est: nam moraliter loquendo

do, nō minus influit in mortem, qui cum dictis circumstantiis alium detinet, vt ab alio feriat, quam qui percutit. At vero si mors præcogitata non est, etiam si non fuerit intentata aliqua percussio levis, seu quæ non esset ad mortem, homicidium erit indirecte voluntarium, quia saltem in causa, & morali periculo voluitur fuit: manet tamē in tā latitudinem casualis, quia mors ipsa neque in se, neq; in proxima causa fuit volita. Eoq; magis erit casuale, quo percussio vel nulla, vel minima fuerit intentata; tunc autem necessarium erit, vt intercesserit culpa in non prævidendo talem euentum, alioqui non habebit locum irregularitas, de qua nunc agimus. Et per hæc iudicandum est de multis casibus particularibus, ad quos descendere non possumus; gratia verò exempli vnum, vel alterum in sequentibus attingemus: videri potest Syluester, *Homicidium*, 2. & alij Summistæ.

Tertio potest hæc irregularitatem incurrere mandans percussorem, ex qua sequitur homicidium, etiam si cum limitatione mandatum dederit, & mandatarius imperium exceßerit. Hic enim est casus expressus in capite vltimo de Homicidio, in Cap. ult. de 6. supponitur autem ibi tale mandatum fuisse iniquum ibi: *Cum mandando in culpa fuerit*. At verò Couarruuias dicta Clementina, 2. parte s. r. numero 2. contendit, illud homicidium non esse casuale, sed voluntarium: statim vero subiungit, non directè, sed indirectè esse voluntarium, in quo videtur in modo loquendi differre. Statim vero subiungit, irregularitatem inde contractam non posse tolli ab eo, qui solum habet potestatem dispensandi in homicidio casuali, in quo iā in re à nobis differt. Verius ergo existimo, in casu illius textus homicidium esse casuale, siue tale homicidium re ipsa, siue sola interpretatione legis fuerit indirectè voluntarium. Duobus enim modis potest contingere similis euentus: primo, vt mandator, licet mandando verberationem, sit iniustus, tamen in cauenda morte, ne ex tali verberatione sequatur, sit tam diligens, & sollicitus, ac si verberatio esset iusta, & prudentissimè mandata; vt verbi gratia, si rem commisit ministro fideli, & humano modo prudenti, & cauto, & limitatiuū modum, & instrumentum, &c. in quibus nullum esset periculum. In quo casu re ipsa, & coram Deo homicidium vt sic non est indirectè voluntarium, neque in conscientia culpa illa grauior est propter homicidium subsecutum. Nihilominus tamen censet mandantem manere irregularem, homicidio subsecuto, ex vi illius capit. vltim. quod hæc irregularitatem ponit, solum, quia mandator in culpa fuit, & hoc euenire posse, debuit cogitare: quæ duo concurrunt etiam post totam illam diligentiam adhibitam: adhuc enim cogitari debet, non obstante illa, posse mandatarium excedere, si non ex malitia, saltem ex alio casu. In odium igitur talis mandati voluit lex, vt nulla humana diligentia mandantis sit sufficiens ad euitandam irregularitatem, si effectus homicidij sequatur. Atque hac ratione dixi, tale homicidium interpretatione legis reputari tanquam voluntarium quoad hæc penam: tunc autem dubitari non potest, quin casuale sit, cum verè, & in re, nec indirectè voluntarium sit. Alio verò modo potest tale mandatum dari nō solum iniuste ratione obiecti proximi, quod est verberatio, sed etiam incaute, & imprudenter ratione periculi mortis: & tunc homicidium voluntarium est, & ex illo contrahitur irregularitas, non solum ex vi illius capit. vltim. sed etiam ex generali ratione homicidij indirectè voluntarij. Potest autem tale voluntarium colligi ex modo præcipiendi: nam si absolute præcipiatur percussio, non limitando modum, neque instrumentum, etiam si addatur, ne vsque ad mortem vel mutilationem procedatur, actio mandata semper est ex se pe-

culosa, & ideo dum non vestitur aliis circumstantiis, intrinsece includit illud voluntarium indirectum. Hac ergo ratione potest hoc homicidium dici minus casuale, quam præcedens, & alio modo magis voluntarium; tamen iuridice loquendo existimo distinguī à voluntario simpliciter, a quo hæc ratione comprehendī sub casuali, ita vt in irregularitate ipsius dispensare possit, qui habet potestatem dispensandi in irregularitate homicidij, excepto voluntario; vt rectè docuit Nauarrus, dict. numero 240. Idemq; censendum est, si potestas dispensandi data sit sub alia forma, scilicet, ad tollendam solam irregularitatem homicidij casualis, ita enim loquitur Couarr. sed reuera idem est, quia illud casuale, non excludit omne voluntarium indirectum, sed tantum directum, vt supra explicatum est, aliàs nimis coarctaretur illa potestas, quia rara est irregularitas, quæ ex homicidio pure casuali contrahatur; vt infra dicetur.

Ex quibus intelligitur primò, quando hæc irregularitas contrahatur ex mandato iniusto verberandi, non vero ex iniusto: ex illo enim semper sequitur subsecuta morte, siue alia negligentia interueniat, siue non. Quando autem mandatum est iustum in ordine ad correctionem, vel disciplinam, ab eo, qui potestatem habet, etiam si casu accidat mors, non imputabitur, neq; insurget irregularitas, nisi aliunde intercedat socialis negligentia, ratione cuius homicidium illud fiat indirectè voluntarium, vt si designetur modus, vel instrumentum verberationis, & tale sit vt ex genere suo periculum morale includat, tunc enim ex illa circumstantia mandata, tum fiet iniustum. Secundo intelligitur ex dictis, idem homicidium respectu mandatarij posse esse voluntarium (vt si ex praua intentione excedit fines mandati) quod respectu mandantis est casuale, vt rectè adnotat Nauarrus. Aliquando vero potest contrario homicidij esse casuale mandatario quod respectu mandantis voluntariū est, vt si mandatum fuit de occidendo, mandatarius vero volens temperare mandatum non habuit intentionem occidendi, sed leuiorem iniuriam inferendi, neque vsus est instrumentis & modo per se ordinatis ad occisionem, tunc enim si errore manus, vel alia ex causa contingat occidere, respectu mandatarij percipientis casuale est homicidium, quia est præter intentionem, & præter virtutem actionis directè volita: respectu vero mandantis videtur mihi voluntarium, quia respectu illius mors est directè volita per illud instrumentum, & actionem. Sæpe vero continget respectu vtriusq; homicidium esse casuale, sicut etiam potest accidere, vt respectu vtriusque sit voluntarium.

Tertio colligitur decisio vulgaris casus de eo, qui mulierem prægnantem percutit, & inde sequitur abortus proliis iam animatæ, non intentus à percussore. Quamuis enim certum sit illum manere irregularem, quia tale homicidium voluntarium est in causa: nihilominus dubitatum est an talis irregularitas sit ex homicidio voluntario. Caietanus enim 2. 2. quæst. 64. artic. vlt. ad 2. ita existimat, nisi vel intercedat ignorantia grauiditatis femine, vel tam levis sit percussio, vt moraliter non possit timeri abortus: si tamen percussio sit grauis, & cum cognitione, quod mulier sit prægnans, putat homicidium esse voluntarium. Nauarrus autem dict. num. 240. improbat hanc sententiam, & absolute ait illam irregularitatem esse homicidij casualis. Et videtur hæc sententia esse D. Thomæ in illa solutione ad secundum, nam propterea dicit hunc esse reum homicidij, qui dat operam rei illicitæ; dixerat autem in corpore articuli, tale homicidium esse tantum indirectè & per accidens voluntarium, loquiturq; in casu, in quo percussio est grauis, nā explicat legem Exod. 21. quæ præcipiebat hunc puniri vt ho-

Dubius
modus pe-
titi contin-
gere casus
istius.
Primus.

Secundus.

Nauarrus

Coroll. 1.

Coroll. 2.

Coroll. 3.

Casus de
percussione
mulierem
prægnantem
deciditur.
Caietanus.

Nauarrus

D. Thomæ

micidam. Atq; hæc sententia moraliter loquendo mihi videtur vera, quia talis actio est remota, unde ablata intentione, relinquitur tantum voluntarium in causa. Accedit, quod actualis inaduertentia in hoc casu tantum operatur, quantum ignorantia, & qui sic percutit moraliter non aduertit ad periculum factus, quia est obiectum remotum: & ideo, sicut interueniente ignorantia culpabili, homicidium est casuale, ut faretur Caiet. ita etiam interueniente inaduertentia actuali, etiam culpabili. Idemq; censeo, etiam si quis animaduertat periculum, non tamen sibi persuadeat inesse, & conscientiam deponat, non sine aliquo scrupulo, & temeritate, nam id satis est, ut homicidium sit moraliter præter intentionem. At vero si non solum aduertat, sed etiam sibi persuadeat ex tali actione sequendum esse abortum, vel esse mortale periculum eius, & nihilominus vult ita percutere, profecto homicidium sequutum censendum est voluntarium, quia licet ille dicat se nolle occidere, illa volitio est inefficax, & secundum quid, absolute autem, vult exercere actionem, quam hic & nunc iudicat esse occisuram, quod est directe velle homicidium, ut supra dictum. Unde quoad hoc censeo grauius esse conscientiam sic delinquentis, ut in hoc veritatem narret, nam eius confessio standum est: non erit autem dispensatio valida, nisi narratio sit vera.

Coroll. 4. de consensu.

Quarto, quoad hanc irregularitatem eodem modo censendum est de consensente, quando non consensit directe homicidium. Sed aliam actionem iniuriosam, seu vindictam etiam si aduertat ut non procedatur ad homicidium, nam per hoc excusabitur ab homicidio voluntario, non vero à casuale, eiusq; irregularitate, si homicidium sequatur. Patet ex prædicto cap. ult. nam in hoc pares sunt mandans, & consulens, nam uterque moraliter mouet, & consulens quodammodo efficacius & immobilius, ut supra ostensum est. Atq; ita de utroq; quoad hoc indifferenter loquuntur auctores, ut videre licet in Innocentio & Abbate in c. Ad audientiam de Homicidio, Abbate c. Existeris, de Excessib. prælat. Felino in c. 1. & in c. Si quis de gaum, de Homicidio, Nauar. & Couar. supra Syluest. verb. Homicidium, i. num. 12. & Tabienam Irregularitas, 2. nu. 2. & aliis Summistis. Unde etiam colligunt omnes, idem dicendum esse in utroq; casu, si contingat mandatarium, vel consulentem occidere: Constat enim tale homicidium magis indirectum esse, ideoq; magis casuale: nihilominus tamen censetur sufficiens ad aliquam irregularitatem inducendam, quia illud homicidium aliquo modo voluntarium est. An vero, si ex circumstantiis contingat reuera esse inuoluntarium, nihilominus contrahatur irregularitas propter opus illicitum, vel propter dictum cap. ult. de Homicidio in 6 dicimus paulo inferius cetera, quæ de consensente, & mandatario hic dici possent, petenda sunt ex præcedenti sect. & cum proportionem applicanda. In his enim personis, quæ remotius videntur ad homicidium concurrere, voluntarium indirectum & quæ ac directum vel certe etiam facilius, nueniri potest. Et ob eandem rationem facilius etiam potest retractari mandatum, vel consilium datum de actione, quæ indirecte tantum & per occasionem affert homicidium, & sic dereliquis.

SECTIO III.

Quando incurrant hanc irregularitatem cooperantes aliquo modo cum homicida.

Onstat ex superius dictis, cooperationem ad homicidium præsertim si cum peccato sit, ad irregularitatem sufficere: explicandum vero superest, quæ cooperatio in præsentis sufficiat ad ho-

micidium casuale. Primum enim sæpe potest homicidium esse casuale respectu cooperantis, etiam respectu principalis homicidæ voluntarii sit, ut si cooperator intentionem socij ignoret, siue inuincibiliter, siue etiam vincibiliter, veritas enim ignorantia sufficit ad excludendum directum voluntarium: neutra autem hic sufficit ad excludendum indirectum, nam cum ignorantia inuincibilis talis intentionis, potest esse voluntas cooperandi ad aliquam actionem, vel rixam, vel aliqualem vindictam, cum qua moraliter coniunctum est periculum homicidij. Interrogari autem potest, an ignorantia talis intentionis principalis operantis necessaria sit, ut respectu cooperantis homicidium non sit voluntarium, sed casuale. Videtur enim non esse necessaria, quia etiam cooperanti constat de alterius intentione, potestque habere voluntatem non occidendi, nec cooperandi ad homicidium: ergo quævis sequatur, non erit illi directe voluntarium. Respondeo nihilominus, hoc ad summum procedere, quando cooperatio non est directa, infligendo scilicet aliquod vulnus, iuxta superius dicta: at si cooperatio directa sit, censeo esse necessariam talem ignorantiam, quia non potest aliquis velle sic cooperari illi, quem licet tendere ad homicidium faciendum, quin directe velit cooperationem ad homicidium voluntarium: & hoc satis est vitia irregularitas ad ordinem pertineat homicidij voluntarij. Vnum vero casum exciperem, videlicet, si talis cooperator comitatur alium, animo, & spe impediendi homicidium, quasi cooperans ad minus malum, ut maius euiet: nam, licet hæc intentio non excuset à culpa, excusat tamen à directa cooperatione ad homicidium voluntarium, ideoq; homicidium inde subsequutum videtur respectu illius casuale.

Dices: Qui in eo casu consuleret minorem vindictam, aut percussorem ad vitandum maius malum homicidij, nullam incurreret irregularitatem, etiam casualis homicidij, licet illud fuisset subiequutum. Imo etiam si consuleret ut potius mutilaret, quam occideret, non fieret irregularis, quia in neutro casu est culpa in consensente, nam consilium minus malum, licet sit: hæc autem irregularitas non contrahitur sine culpa: ergo pari ratione adiuvans ad ipsum actum intentione impediendi homicidium, quod alter habet in proposito, non incurreret aliquam irregularitatem. Patet consequentia, quia non minus adiuvans, qui consilium, quam qui alter cooperatur. Fortasse aliquis respondebit negando assumptum, & asserendo etiam sic consulentem heret irregularitatem, quia, siue peccet, siue non, cooperatur aliquo modo ad homicidium, vel mutilationem. Ego vero in primis assero, quando sic consulens nihil peccat, nullam irregularitatem incurrere, quia ex hoc homicidio, quod ab alio committitur sine culpa sua, non nunquam potest in ipsum irregularitas redundare, quia nec propter delictum, cum sit nullum, nec propter aliquod ius, quia nullum tale extat, & eui dentius constabit ex dicendis in posteriori parte huius disputationis.

Deinde assero, posse illud consilium ita dari, ut nulla culpa in eo sit. Necessario est autem ut solum detur in sensu condicionali, si homicidium esset facturus, potius miles, aut minori etiam vulnere contentus sis. Et rationes, quæ ad tale consilium suadendum allatæ fuerint, ea prudentia sunt asserenda, ut non confirmet animum in proposito sumendi vindictam: tale enim consilium intrinsece malum est, ideoq; honestari non potest ex extrinseco fine. Debent ergo rationes eo tendere, ut auertant animum ab homicidio, verbi gratia si persuadeant non esse iniuriam dignam tam graui vindicta, vel proponat damna, & incommoda, quæ ex tanto malo sequi possent. Ita denique ut minor percussio permittatur potius quam suadeatur, nisi ad summum sub præ-

*Discrimen
inter
culpa
et
cooperantem*

quod modo conditionato. Atque hinc etiam facilis est ratio, ob quam ex consilio sic dato nulla resultet irregularitas, quia nulla est inductio ad mutilationem, vel aliam actionem periculosam homicidij vt satis declaratum est. Colligitur item differentia inter sic consulentem, & cooperantem exterius: nam sic consulens moraliter non influit in actum, quia conditionalis (vt autem) nihil ponit in esse: hic autem solum conditionaliter consilium: absolute ergo non inducit ad aliquid agendum, sed retrahit à maiori malo. Qui autem cooperatur, reipsa & absolute influit in talem actionem, & ideo nunquam talis cooperatio licita est: quia, sicut non sunt faciendae mala, vt veniant bona, ita non sunt agenda minora mala, vt in alijs vitentur maiora. Et haec est differentia clara inter agentem, & consulentem, quod agens hoc ipso quod cooperatur ad malum, iam agit malum, & eligit minus malum à se efficiendum, vt euitet maius malum vel damnum alterius: qui autem consilium, non eligit, sed solum docet (quod verum est) ex duobus malis minus esse eligendum, supposito quod alterum eligendum sit, quam suppositionem ipse non consilium, sed persuadere potius, si posset, neutrum ferri, aut eligi.

*A.
Discrimen
aliud
inter
consulentem
& cooperantem*

Rursus hinc colligitur alia differentia notanda inter consulentem & cooperantem, quae praecedentem doctrinam magis declarat. Nam consulens, etiam si non tantum minus malum, sed etiam absolute malum ipsum vt vindictam vel quid simile consulat, si de facto non inducit alium in hanc prauam voluntatem, quia iam erat in tali proposito, neque etiam accendit, vel confirmat tale propositum, non incurrit irregularitatem, vt supra dictum est: cooperans vero, quamuis fortasse ob concursum eius non inferatur maius nocumentum, quam sine illo fieret, nihilominus manet irregularis. Ratio differentiae est, quia consulens non influit immediate in homicidium, sed media voluntate occidentis: & ideo si de facto non immutat talem voluntatem, eius influxus non attingit homicidium, sed frustratur, id eo quod non participat irregularitatem eius: cooperatio vero immediate attingit opus ipsum, ex quo sequitur mors alterius: & ideo quamuis voluntas & actio principalis agentis eadem sit, & sufficiens ad eundem effectum, nihilominus cooperatio alterius hic & nunc simul influit, quod satis est vt participet homicidium, & consequenter vt incurrat irregularitatem.

*B.
Cooperatio
ad homicidium
duplex
in genere
Remota.*

Iam vero inquireret aliquis, quot modis contingere possit haec cooperatio. Respondeo esse multiplicem, & in particulari infinitis fere modis posse variari. Generatim vero distinguere potest: nam quaedam est cooperatio remota, alia proxima. Remota concurrat primo qd dat instrumenta homicidij, vt arma: ignorans, & non intendens rixam, vel percussionem alterius. In quo modo cooperationis, & in omnibus sequentibus semper est in particulari consideranda ignorantia, an fuerit inuincibilis, vel an alio titulo actio illa dandi arma possit excusari à culpa, nam, si hoc habeat, etiam excusabit ab irregularitate. Distinguendum item videtur inter arma defensiva, & offensiva: nam, licet vtrique praebendo possit incurri irregularitas, facilius tamen ex offensiuis, quia magis ordinantur ad damnum inferendum, quod est per se iniustum, defensio autem ex se licita est. Secundo concurrat remotè qui conficit, verbi gratia potionem mortiferam, ex qua tandem sequitur homicidium. Tertio, qui applicat ligna vel parat ignem in quo alius est comburendus.

*C.
Aliqui
pauci
ad
comburendum
ligna
aut
aliquem
post mortem
sunt irregulariter
Nicol. Plou.*

Circa quem modum quæri potest, si homo non est viuus comburendus, sed postquam est mortuus, illud sufficiat ad irregularitatem incurrendam, si nulla alia cooperatio ad ipsam occasionem requiratur. Aliqui absolute sentiunt in eo casu contrahi irregularitatem, Nicol. Plouius tract. de Irregularitate.

te. reg. 15. ait enim, clericos, qui deferunt ligna ad comburendos hereticos etiam si id faciant causa indigentiarum, irregulares esse: ergo à fortiori id dicet de ministrante ligna ad iniquam combustionem. Alii vero distinguunt, nam vel lignis paratur, & applicantur ligna ante hominis occasionem, vel post illam in hoc posteriori casu aiunt non contrahi irregularitatem: quod per se satis clarum est, quia illa non est cooperatio ad homicidium, sed ad combustionem cadaueris. In priori vero casu dicunt incurri irregularitatem. Quod videri potest & facile. Nam etiam tunc non cooperatur quis ad mortem, sed ad combustionem, quae futura est post mortem, quae actio non est fundamentum irregularitatis: ergo ille ordo impertinens est, quando quidem ratione illius non sequitur cooperatio ad homicidium.

Antoni.

Vnde D. Anton. 3. tit. 28. § 5. melius inquit, tunc hos contrahere irregularitatem, si materia illa cooperata est ad mortem: vnde ait, si non est cooperata, quia iam mortui erant quando ligna attulerunt, vel antequam accenderetur ignis in illa materia, non sunt irregulares. Idem autem erit eadem ratio, etiam si ignis fuerit ante accessus, si nihil ad mortem cooperatus est, vt egregè Nauarr. sentit, nu. 27. dicens, Si ex hoc cooperatum est ad occidendum, alius non. Et ideo concludit, quoties homo prius occiditur, quā comburatur, illam non esse cooperationem: quando vero quis comburit viuum, tunc recte ait necessarium esse ad vitandam irregularitatem, quod ligna non proiciantur in ignem donec homo sit ab igne occisus. Idem Armilla verb. Irregularitas. n. 61. & Syluest. Homicidium, 3. quaestione 7. ver. 10. Qui sine

Nauarr.

*Armilla
Syluest.*

fundamento addidit, seclusa cooperatione ad homicidium, vel non incurri irregularitatem, vel Episcopum posse in ea dispensare. Nam certum est non incurri, seclusa cooperatione: ex hypothesi autem quod incurrat, gratis dicitur posse Episcopum dispensare magis in hoc casu, quam in aliis homicidijs casualibus. De quo videri potest Nauarr. n. 24. in fine. Consideratione autem dignum est, quando ligna congeruntur ante occisionem, an ea occasione acceleretur hominis strangulatio, quae non fieret, nisi ignis esset paratus; non fuisset autem paratus, nisi alter ad congreganda ligna cooperatus esset. Nimis tamen videtur remota haec causa accelerationis, & regulariter vel nulla est acceleratio ob hanc causam, vel certe non potest moraliter cogitari, maxime in combustionem iusta, quae sit auctoritate publica: in priuato autem homicidio posset facile illa actio excitare ad occisionem maiori animo, vel celeritate faciendam: & ideo tunc non facile excusarem ab irregularitate illum, qui huiusmodi cooperationem ante homicidium peractum tribueret.

No. Adam.

Proxime censetur cooperari primo, qui immediate applicat causam adiuvantem ad mortem, vt qui daret infirmo cibum aliquem cooperatorem ad mortem eius, quae sine illo fortasse vel sequuta non fuisset, vel non tam cito. Secundo, qui ad ipsammet actionem occisivam habet aliquem concursum. Qui duplex esse potest, scilicet, directus, vt percutiendo, vel infligendo vulnus. Vel indirectus, vt detinendo alium ne fugiat, vel assisendo occisori, occisoremque sua praesentia tuendo, aut animando: vt supra dictum est. Differentia vero inter hos duos modos est, quia ex cooperatione indirecta, seclusa directa intentione homicidij, solum sequitur irregularitas homicidij casualis: cooperatio autem directa non solum ex formali intentione homicidij, sed etiam ex modo realis cooperationis ad actionem proximè sufficientem ad mortem, potest inducere irregularitatem homicidij voluntarii. Casualis autem erit, si & formalis intentio homicidij desit, & cooperatio quatenus à directa voluntate procedit, aut mortem non fit per se sufficiens.

*De remota
cooperatione
ne.*

An cum plures ex repentina occasione cum aliquo rixantur, & illum interficiunt, omnes manent irregulares.

QUocurrit vero dubium commune, si plures cum aliquo rixentur non ex proposito occidendi, sed ex repentina occasione, & ordinario modo, & illum interficiant, an omnes manent irregulares. In qua dubitatione Doctores aliqui sub distinctione respondent: aut enim mors illa causata est ex multis vulneribus, quorum nullum per se esset lethale, omnia vero simul mortem inferant: & in eo casu omnes, qui vulnus aliquod intulerunt, in dubio manent irregulares, quia omnes illi cooperantur ad mortem. Item quamvis positum non constet singulos inflixisse aliquod vulnus, imo contrarium verius similius sit, quia v. g. maior discerni non possit, quis inflixit vulnus, necne, omnes etiam censentur manere irregulares propter dubium: quia alias omnes fierent immunes ab irregularitate, quod est absurdum. Sequela patet, quia non est maior ratio de uno quam de alio. At vero si de aliquo eorum constet nullum inflixisse vulnus a iure, illum non manere irregularem, quia de facto non est cooperatus ad mortem, quamquam id facere tentauerit. Aut causatur mors ex uno vulnere lethali, vel cum aliis non letalibus, vel sine ullo alio: & tunc constet quis inflixit lethale vulnus, clarum est illum manere irregularem: si vero de nullo in particulari constet, ut quia iactu lapidis vulneratus est, & tunc omnes manent irregulares, propter rationem supra tactam. Si vero constet aliquos non laesisse, vel non vulnere lethali illi censentur irregularitatem non incurere. Ita sumitur ex c. Significasti. 2. de Homicidio, ubi in quodam simili casu Pontifex significat, si constare possit vulnus ab aliquo inflictum non esse lethale, percutientem non esse ab altaris ministerio remouendum. Quem textum ita intellexi. Hostiensis in Sum. tit. de Homicidio, §. Quapana, vers. si nunquid omnes, ubi hanc tenet sententiam. Idem significatur, in c. vlt. 23. q. 8. Nam licet sine distinctione dicatur, eos, qui vulnerauerunt occisum, manere irregulares: tamen Glossa ait, illud esse propter incertitudinem, quia nescitur quo ictu perit, indicans, si constiterit, solum illum manere irregularem, qui lethalius percussit. Et idem sentit Turrecremata ibi, dum addit, omnes esse irregulares, quando nescitur quis inflixerit vulnus lethale, iuxta l. Item Mala, §. Sed si plures, ff. Ad legem Aquiliam.

Dico igitur, in eo casu omnes rixantes cum occiso manere irregulares. Probo primo generatim, quia omnes cooperantur ad mortem, vel directe, vel indirecte, & non sine culpa: ergo. Secundo sigillatim discurrendo per omnia membra supra posita. Et primo si omnes vulnerent licet nullus ad mortem, certum est omnes manere irregulares, vel ex homicidio voluntario, si illud intendebant, vel saltem ex casuali, si fuit præter eorum directam intentionem. Hoc conuincit ratio facta, & textus in dicto cap. vlt. & est communis sententia Innocentij & aliorum in dicto cap. Significasti. Et sumitur ex Bart. in l. vlt. ff. de Sicariis. Syluest. homicidium 3. quæst. sexta & omnibus. Hinc vero à fortiori inferitur, etiam si unus vulnus sit lethale, & non reliqua, omnes qui inflixerunt vulnus, esse irregulares. Probatum primo ex dicto c. vlt. quod indistincte loquitur. Et præterea expendo verba illa, secundum statuta canonum, quæ posita videntur propter constituendam differentiam inter ius civile, & canonicum: lex enim civilis contemplatur ictus vniuscuiusque in simili rixa, ut solum illum tanquam homicidam puniat, qui lethaliter percussit iuxta l. vlt. ubi Bartolus ff. de Sicariis. Iure autem canonico, ut in dicto textu insinuat, non fit hæc

consideratio, sed omnes habentur ut homicidæ. Accedit doctrina Bartoli eodem loco, eos, qui inflixerunt vulnere de se non lethali post inflictum lethale vulnus ab alio, ut homicidas puniri etiam à iure civile: quia vulnera, quæ alias non essent lethalia, in corpore sic vulnerato, & affecto, lethalia sunt: ergo de his dubitari non potest quin incurant irregularitatem, cumque vix possit moraliter constare an vulnus fuerit prius vel postea inflictum, vel ob hanc incertitudinem incurretur irregularitas. Rursus vero addit idem Bartolus, & probat ex civili iure, etiam eos, qui prius percusserunt non lethalius, quamvis non puniantur ut homicidæ, puniri tamen tanquam præstantes auxilium homicidæ: hoc autem satis est iure canonico ad incurrendam irregularitatem, ut ex supra dictis constat: ergo vnde hæc extractio à priori huius partis, quia siue vulnera præcesserint, siue sequantur, re ipsa semper iuuant ad mortem, & subiectum reddunt debilius ad resistendum vulnere lethali, & ut minimum accelerant mortem. Denique incredibile est, si omnes non lethalius percussit, & sequatur mors, omnes manere irregulares propter collectionem & quando unus grauius, & lethaliter percussit solum ob eam causam alios omnes excusari ab irregularitate.

Quin potius addo vltimus, etiam eos manere irregulares, qui nullum vulnus infligunt. Quod sentit Glossa in dicto c. vlt. citans c. Si quis post 50. d. & c. Præsentium, & c. Continentia de Cleric. percussor. Ratio vero est, quia, licet illi non vulnerauerint, aliquid tamen auxilium, & cooperationem dederunt homicidio. Nam comitari homicidam, eique assilire ad maleficium faciendum, sufficit ad irregularitatem contrahendam ut supra cum communi sententia dictum est. Imo etiam iure civile hic puniunt, non quidem ut homicidæ, sed ut cooperatores ad homicidium. Et hoc etiam significatur in iure canonico in dicto c. vlt. nam de his, qui impugnabant, & non vulnerauerunt, dicitur, similes puniantur, utique delinquentes in homicidio, quamvis non plene ut homicidas, id vero satis est ad irregularitatem incurrendam, quia in hac pœna non est iniquitas, ut iam dixi. Neque obstat, quod irregularitas factum requirit, c. vlt. q. 1. nam hic iam interuenit factum, nempe homicidium, cui præbetur fauor & auxilium: Imo addit Maiolus lib. 5. c. 48 §. 4. n. 7 etiam eos, qui iuuabant occisum, manere irregulares, sicut clericici. Et citat Raymundum tit. de Homicidio, vers. Quid si plures? & ca. Peritio, de Homicidio. Sed hic textus nihil probat, velatius ostendam disputatione sequente, nam ibi agitur de homicidijs factis ob iustam defensionem, & potius ad incurrendam in eo casu irregularitatem necessarium esse dicitur, ut clericici, qui iuuat se defendentes, suis manibus occidat; quod quomodo intelligendum sit, infra dicam: inde tamen potius sumitur argumentum, per se loquendo non manere irregulares illos, qui iuuabant occisum. Quod verum esse credo eum limitatione, nisi prouocauerint, vel induxerint eum ad pugnandum, aut fuerint proxima causa, ob quam talis rixa fuerit excitata, nam tunc eis saltem indirecte imputatur homicidium: sicut supra dicebamus fieri irregularem mandantem, si mandatarus occidatur, eadem enim ratio in præsentem militat.

Tandem inferitur ex dictis, etiam si vulnus infligitur vnum tantum sit, illudque lethale, omnes impugnantes occisum fieri irregulares, non solum quando incerta est persona percussit, quod est indubitatum, sed etiam si certa sit, quia alij non manent irregulares propter incertitudinem, sed propter cooperationem. Vnde quod dixit Nicolaus Ploius tractatu de Irregularitate, regul. 28 in eo casu quando non constat de interficiente non manere omnes irregulares, sed vnum quemque relinquendum esse

conscientiæ suæ, mihi improbable est: nam in foro conscientiæ existimo omnes esse irregulares, ut ostendi, & idem opinor in foro exteriori, quando de omnium delicto quoad rixam & mutuum fauorem constat. Secus vero esset, si constaret homicidium esse factum ab vno ex quatuor hominibus, v. g. ut quia ex domo, in qua erant, lapis proiectus est, & à quo illorum iactus fuerit, ignoratur, nullusque illorum conuinci potest. Tunc enim in foro exteriori nullus repelli potest, ut irregularis, quia nullus in particulari præsumitur malus, qui non probatur: & melius est vnum nocentem tolerare, quam tres innocentem damnare, ut recte notauit Maiolus lib. 5. c. 48. §. 4. nu. 9. Et in eo tantum casu posset procedere sententia Plouij quod monendi sunt, & relinquendi conscientiæ suæ, non vero in alio quæ tractamus.

Neque contra dictam resolutionem obicit cap. Significasti, supra citatum: quia in illo non agitur de pluribus rixatibus, sed de casu in quo vnus aliquem percussit, & postea ipso non vocante, nec consulente, nec volente, alij superueniunt, & illum occidunt: qui casus est longe diuersus: nam ille qui primus percussit, non fuit cooperatur cum aliis, sed habuit per se actionem omnino diuersam: & ideo merito dixit Pontifex, grauitatem eius esse per se spectandam ad ferendum iudicium de irregularitate cõtracta ab illo primo percussore, nam quod postea superuenit, illi non imputatur, cum sit extra eius voluntatem directam, & indirectam, ut supponitur. Neque ex vtriusque actionis concursu fit moraliter vna, ut totus effectus singulari percipientibus imputetur, quia respectu primi percutientis concursus fuit mere accidentarius, & fortuitus. Statim autem occurrit quæstio, an decisio illius textus hoc modo intellecta, generaliter, & sine limitatione procedat, an vero aliqua moderatio adhibenda sit: sed tractabitur melius in fine huius disputationis.

SECTIO IV.

Virum, Per omissionem obuiandi homicidio incuratur hæc irregularitas.

Difficultas est de omissione purè priuatiua, id est, quæ non habet positium influxum physicum, aut morale in homicidium, qualis esset occultare arma alterius, quib⁹ se defenderet, vel permittere homicidium, ut armis meis utatur ad occidendum alium: In his enim casibus & similibus non est dubium de irregularitate, ut ex dicendis à fortiori constabit. Sed dubium est, quando mere priuatiuè quispiam se habet videndo alterum occidi, & non impediendo, cum possit, & debeat. Hæc namque duæ conditiones supponendæ sunt alias non est moralis omisio, si enim non possum, clarum est nullo modo esse mihi voluntarium: si autem non teneor, mihi non imputatur tanquam causæ, ut constat ex i. 2. q. 6.

In casu igitur moralis omissionis sunt variæ opinioniones. Prima absolute affirmat, contrahi irregularitatem, quæ solet tribui Syluest. Angel. & aliis Summistis, sed generalius loquitur Nauar. in cap. Non inferenda, 23. quæst. 3. numer. 18. idem sentit Socinus in cap. Ad audientiam, de Homicidio, quæstione 95. numero 338. & sequentibus, & quæstione 97. numero 353. fundantur in dicto cap. Non inferenda, & cap. vltim. 23. quæstio. 3. cap. Facientis, 86. distinct. cap. Sicut dignum, §. Illi, de Homicidio, & in ratione textus in cap. Quamuis, de Sententia excommunicationis, in 6. Quia fauere censetur, & consequenter homicida esse, qui manifeste homicidio definit obuiare, cum possit & debeat. Secunda sententia absolute negat in eo casu irregularitatem incurri. Ita indicant Innocentius in cap. Petrus, de Homicidio, Antoninus 3. p. tit. 28.

cap. 2. in principio, & in Summ. cap. 3. de Irregularitate: & tenuerunt Raymundus, Albericus, & alij quos refert Summa Confessorum lib. secundo, titulo 1. quæstione 32. Fundari possunt, quia nullo iure lata est hæc irregularitas pro non impediendo, sed solum pro agente aliquo modo, ut patet cap. Si quis viduam, distinctione 50. cap. 2. de Cleric. pugnan. in duell. Distinguendum vero est de duplici obligatione charitatis, quæ communis est omnibus proximis: & iustitiæ commutatiuæ, quæ nascitur ex officio Prætoris, v. g. vel alio simili, vel ex alio iusto pacto.

Dico ergo primo: Quando quis solum peccat contra charitatem, non impediendo homicidium, non fit irregularis: Ita tenent autores secundæ sententiæ: & prioris ita sunt limitandi. Et sane Nauar. ita sentit in Summa cap. 27. num. 231. & sequentibus. Et in dicto cap. Non inferenda, nu. 35. nec aliud sentit Syluester verbo, Homicidium, 3. quæstione 5. §. 5. Ratio est illa sæpe repetita, quod talis irregularitas non est in iure expressa. Declaraturque in hunc modum, quia ille tunc nullo modo cooperatur ad homicidium: Ergo nec homicida est, ergo nec incurrit, &c. Antecedens patet: nam qui quouis modo ad homicidium cooperatur, vel physice, vel moraliter, contra iustitiam peccat: ergo è contrario qui non peccat contra iustitiam, non potest dici moraliter cooperari ad homicidium, & consequenter nec irregularis fieri. Vnde quoties iura vocat homicidam eum, qui non subuenit proximo in simili periculo constituto, vel qui non præbet cibum fame morienti; homicidium late vocant omnem culpam commissam circa debitam conseruationem vitæ proximi. Et in hac parte conueniunt fere autores. Maiolus vero supra §. 5. n. 2. duas adhuc limitationes, Prior est nisi præter omissionem defensionis exteriora signa adhibeantur, quibus factum approbari ostendatur. Sed hoc tunc erit verum, quando talia signa ita sunt, ut homicida fauorem sentiat, & animosior fiat ad committendum delictum, quia tunc iam non est sola omisio, sed cooperatio aliqua. P. S. sunt tamen illa signa fieri sine hoc effectu, ut si vidēs factum gauderet, & exterius rideret, vel alicui tertio diceret, ubi placere, nihil sciente, vel aduertente ipso homicida, tunc enim cessaret omnis cooperatio, & consequenter dicta limitatio, quantum est ex vi illius actionis. Vnde à fortiori sequitur, irregularem fieri, qui mandat, vel consultit alicui, ut alium non tueatur ab homicidio: quia licet hic posterior contra charitatem tantum peccet, & ideo non fiat irregularis: prior peccat contra iustitiam respectu occisi, & positue operatur ad mortem eius. Idem probabilissime sentit Maiolus supra de illo, qui fores domus sue claudit fugienti, & ideo occiditur, quia non solum contra charitatem, sed etiam contra iustitiam videtur occludere alteri viam necessariam ad fugiendam mortem, estque illa moralis quædam detentio & cooperatio.

Altera limitatio est, nisi omisio ex dolo procedat, quæ fuit opinio Angeli verb. Homicidium, i. §. 17. & per dolum videntur intelligere desiderium, ut alius occidatur, argumento capitis, Quanta, de Sententia excommunicationis, ubi dicitur, in sententiam canonis incidere, qui facitori percussione clerici, cum possit, definit obuiare: ubi Abbas numero 3. illam interpretationem iuris extendere videtur ad omnem penam ipso iure latam: & addit, in foro exteriori præsumi dolum eo ipso, quod aliquis est præsens, & potest obuiare, & non obuiat. Sed quidquid sit de foro exteriori, in quo fortasse illi non tantum præsumitur omittens, sed habens societatem occultam cum occisore, argumento capitis, Sicut dignum, §. Illeriam, de Homicidio, & capitis Facientis, 86. distinctione. Nihilominus in foro conscientiæ, si re verè tantum intercessit omisio contra

Prima restrictio clausio.

Dulce limitationes Maioli examinatur Prima.

Corollary

Limitatio Angeli.

11. Cui Significasti, 2. de Homicidio exponitur.

2. Opinio. Syluest. Angel. Nauar. Socin.

3. Opinio.

Innocent. Antonin.

contra charitatem, quamvis illa fuerit voluntaria A ex interno odio, & desiderio ac gaudio mortis proximi nulla incurritur irregularitas, quod sentiunt alii auctores citati. Et fauet cap. ult. 23. quaestione 8, ibi: Qui vero nec eum impugnabant, nec vulnerabant, neque auxilio, vel consilio cooperatores fuerunt, sed tantum adfuerunt extra noxam sint. Quamvis enim Glossa id exponat de illis, qui ita adfuerunt, ut impedire non possent: quod est verum loquendo de noxa apud Deum: tamen, cum textus absolute loquatur, recte intelligitur generaliter, & de noxa canonica, id est, quae per irregularitatem puniatur. De quo videri potest Decius in leg. *Culpa caret*, ff. de Regulis iur. Faciunt etiam quae tradit Bartolus in l. 1. §. *Sed in eo*, ff. Ad Senatusconsult. Syllanian. ubi ait, etiam iure civili hunc non teneri de homicidio: & alia quae ci-
tantur. Additione ad Abbatem in dicto capitulo, *Quamvis*.

Secunda conclusio. Sum. confes. Angel. Sylvest. Navarr. Plouius. Tiraquell.

Dico secundo. Quando interuenit obligatio ex iustitia, tunc per omissionem defensionis incurritur irregularitas. Ita tenet Summa confessorum supra, referens plures alios, & Angelus, Sylvest. ac Maiolus eisdem locis, & Nauarrus cap. 27. numero 232. & cap. 24. num. 5. & 16. & sequentibus, & Nicolaus Plouius de Irregularitate, regula 20. Tiraquell. tractatu de Poenis temperantis, caus. 44. nu. 13. Fundamentum sumitur ex dicto capitulo, *Quamvis*, de Sententia excommunicationis. Neque obstat (ait Maiolus) quod ibi fit sermo de excommunicatione, nam inde sumitur a fortiori argumentum, cum sit maius vinculum quam irregularitas. Sed hoc genus argumentationis infirmum est in hac materia, ut saepe dixi: quia quidquid fit de comparatione harum poenarum (diuersis enim considerationibus videntur se habere tanquam excedens & excelsum, ex capitulo *Cum illorum*, de Sententia excommunicationis, iurgumque neque a simili, neque a maiori hic est validum, quia oportet hic ostendere ius expressum, maxime quia ille casus est specialis, ut statim declarabo. Ratio ergo esse debet, quia in eo casu committitur peccatum homicidii, & ideo incurritur in eo irregularitas, ex vi illorum iurium, in quibus propter homicidium fertur. Antecedens probatur late a dictis autoribus, & a Nauarro in cap. *Non inferenda*, num. 18. & a posteriori patet, quia talis persona ita puniatur iure civili, ac si ipsa commisisset homicidium. Item quia ille est causa moralis homicidii, & contra iustitiam: ergo illa omisio transit moraliter in commisionem homicidii.

Objectiones aliquae Prima.

Sed concurrunt obiectiones. Prima, quia haec etiam irregularitas non inuenitur in iure expressa, nam ius semper requirit factum ad hanc irregularitatem. Dicunt, omissionem actus ex iustitia debiti esse quoddam factum morale. Sed contra, nam illud vocatur factum imputatione, & interpretatione quadam, non secundum proprietatem, quod Theologi dicunt omissionem reduci ad dictum, vel factum, vel concupitum, ut interpretatur Dicitur Thomas 2.2. quae st. 71. artic. 6. & quae st. 72. artic. 6. Sic etiam in l. 164. ff. de Regulis iuris dicitur, *Qui non facit quod facere debet, videtur facere aduersus ea quae non facit*. Expendendum enim est illud verbum, *videtur*, & in l. *Quid ergo*, verficul. *Certe*, ff. de His qui notantur infamia, additur, *Quodammodo fecisse videtur*. Vbi Glossa multa alia refert. In irregularitatibus autem explicandis, non improprie & amplioribus interpretationibus uti debemus, sed propriis & strictis, cum requiratur ius expressum. Maxime, cum iura, quae hanc irregularitatem ponunt, definitis verbis exprimant actus ad illam necessarios in his qui secundario concurrunt, ut sunt consulere, mandare, cooperari, &c. Secundo, quia quod obligatio fit iustitia, vel charitatis, videtur valde extrinsecum ad irregularitatem, quae praeter culpam considerat, seu requirit indecentiam fundatam in externa actione, vel carentia

Secunda.

actionis: hic autem aequalis est carentia actionis exterioris, licet obligatio sit inaequalis. Adde, quod obligatio ex iustitia interdum oritur ex publico munere, aliquando ex privato stipendio: seu pacto: non videtur autem verisimile famulum, verbi gratia, fieri irregularem non defendendo dominum, si ad id ex stipendio teneatur, amicum autem non fieri deserendo illum. Aliud exemplum est de clerico, verbi gratia, qui non subuenit per elemosinam pauperi indigenti, nam quidam aiunt peccare contra iustitiam, alii contra charitatem, quae diuersitas parum videtur referre, ut dicamus eum manere, vel non manere irregularem, si fortasse ob eam occasionem pauper moriatur. Simile est de Iudice, vel Gubernatore, nam quidam putant illum teneri ad defensionem subditi in eo casu ex iustitia communitaria, alii ex legali, & haec posterior non videtur sine dubio sufficere ad irregularitatem, cum talis culpa proprie ad homicidium non spectet, quatenus dicitur peccatum contra iustitiam communitariam. Simile est de filio, qui non subuenit vel defendit patrem, peccat enim contra pietatem, non tamen proprie contra iustitiam, non ergo irregularis, & tamen eius culpa, & deformitas magna est.

Nihilominus recedendum non est a communi sententia, quia fundamentum eius est solidum: ille enim est moraliter homicida, quia priuat alium iure suo, & re sua, sibi quae necessaria ad defensionem, & consequenter habet moralem influxum postmodum. At iura quae de irregularitate loquuntur, moraliter intelligenda sunt, alia vero, quae apponunt illas particulas diminuentes *videtur*, & *quodammodo*, respiciunt ad actionem materialiter occidendi. Necesse est eandem indecentiam in omittente contra charitatem, quae est contra iustitiam, quia in hoc est multo maior, ut per se constat. De casibus autem particularibus hic non differimus, nam personarum obligationes alibi consideranda sunt: regula autem posita vera est, siue iustitia sit serui ad dominum, patris ad filium, Gubernatoris ad subditos, siue e contrario. Propter casum vero illum de elemosyna, si quando danda sit ex iustitia, aduerto necessarium esse, ut haec obligatio sit ad hanc personam in particulari: nam si possit quis cum alio implere obligationem iustitiae, & respectu huius ad summum peccet contra ordinem charitatis, non satis esset ad irregularitatem. Sicut etiam est necessarium ut obligatio sit pro nunc, nam si satis esset dare elemosynam crastina die ad implendam obligationem iustitiae, nunc non censeretur omisio contra illam, etiam si esset contra charitatem.

Denique duo sunt addenda pro declaratione, & limitatione huius sententiae communis. Primum est, necessarium esse hanc omissionem esse voluntariam, quia alias culpabilis non est, ideoque non poterit effectus sequutus imputari omittenti. Estque mihi satis probabile necessarium esse, ut omisio sit prauius simul cum mortis periculo, & si fuerit directe volita, vel admissa, nam si ex iniuria & inadvertentia etiam culpabili mors eueniat, non videtur ad hanc irregularitatem sufficere: tum quia homicidium ex sola omissione sequutum, est valde indirectum, & per accidens, & ideo, si ipsa etiam omisio sit solum indirecte voluntaria, relinquatur casualitas homicidii valde remota, & per accidens, ac proinde insufficiens ad irregularitatem: tum etiam quia ita significatur in capitulo *Quaestum*, de Penitentia, & remissionibus, *Si ex iniuria eorum*, id est parentum, mortui inueniuntur in cunis, scilicet infantes, &c. Nam obligatio quam parentes habent ad filios infantes, ne sua causa pereant, satis magna est, & tamen ibi dicitur, parentem non manere irregularem, etiam si ex iniuria sua filius in cunna suffocetur, dummodo ex voluntate affectata parentis id non eueniat.

Secl. V. An ex homicid. ex opere licito contrahatur. 709

niat, vt in priori parte textus declaratur, & sine facto vel in tactu parentu, vt supponitur, & Innocentius expresse declarat communiter receptus. Aliqui vero expositores ibi limitant ad incuriam ex culpa leuissima, vt Panormitan. & alij, & indicat Syluest. Homicidium, 2. quaest. 15. tenet Couarruias 2. part. §. 4. num. 9. sed probabilius Cardinalis id extendit ad latam culpam: quia textus absolute loquitur de iniuria, & non est restringenda vox, aut augendus rigor: vox autem *incuria*, in rigore quamcunque negligentiam comprehendit, quae non includat dolu, seu affectatam voluntatem, vt sentit Glossa in cap. Ex parte, de Consuetudine verb. *Incuria*. Quoties ergo sine actione mea per solam omissionem non directe voluntariam, nec cum prauiione periculi mors alterius euenit, non efficitur irregularis, quantumque interueniat obligatio.

Alterum notandum est, hanc irregularitatem quando incurritur regulariter esse homicidij casualis, potius quam voluntarij. Duobus autem modis potest quis hanc velle omissionem. Primo, ex negligentia, ex timore humano, ex auaritia, & similibus affectibus: secundo ex odio ac directa voluntate vt alius occidatur. Prior modus est frequentior, & tunc dicimus, homicidium non imputari ad irregularitatem vt voluntarium, sed vt casuale. Ratio est, quia non est directe intentum, nec etiam directe factum, & quia hic est ordinarius modus peccandi, ideo dicimus regulariter esse hanc irregularitatem homicidij casualis. Quando autem omisio est voluntaria secundo modo, adhuc dubitari potest, an illud dicendum sit homicidium voluntarium quoad irregularitatem: quia licet intentio sit directa, non est influxus directus, nec proprium homicidium. Nihilominus dico talem irregularitatem iudicandam esse homicidij voluntarij, quia ex parte voluntatis tale est, & ex parte actionis exterioris non est physice sed moraliter consideranda, vt dixi, & sic est influxus voluntarius in homicidium, sicut est in illo, qui praesentia sua animos, & auctoritatem praebet.

SECTIO V.

Virum ex homicidio casuali sequuto ex opere licito contrahatur irregularitas.

Prima generalis regula.

Hae regulae communiter receptae sunt. Vna est: si sufficiens diligentia adhibita fuit ad vitandum periculum mortis alterius, non contrahitur irregularitas. Probatur, quia tunc homicidium est omnino inuoluntariu, & alioquin in opere secundo se nulla fuit culpa, vt supponimus: neque etiam ex tali effectu sequitur indecentia, cum non sit humanus: ergo non est ibi fundamentum huius irregularitatis. Confirmatur, nam hac ratione, qui sine vsu rationis alium occidit, non fit irregularis, iuxta Clem. 1. de Homicidio. Denique talis irregularitas non inuenitur in iure. Imo haec regula satis videtur expressa in cap. *Dilectus*, cum tribus sequentibus, & cap. *Ioannes*, & cap. *vl.* de Homicidio: estque communis Theologorum cum Dito Thoma 1. 2. quaestione 73. articulo 8. & 2. 2. quaest. 64. artic. 8. Soto lib. 5. de Iustitia, quaestione 1. artic. 9. Castro libro 2. de Lege poenali, cap. 14. & Summistarum, ac Canonistarum, quos paulo post referemus, & videri potest Maiol. lib. 5. cap. 48 §. 3. Nauarrus cap. 27. a numero 290. Couarruias dicta Clementina 2. part. §. 4. Qui num. 11. refert, quosdam limitasse hanc regulam quoad effectum ascendendi ad superiores ordines, sentientes non solum contrahi quoad effectum ministrandi in susceptis. Sed non habet probabilitatem, quia non habet in iure fundamentum, vt pra-

Fr. Suarez tom. 5.

At ex iuribus citatis, & ex cap. *Hi qui arbores*, & cap. *Si duo*, distinct. 50. Neque obstat cap. *Tua nos*, de Homicidio: nam ibi ait Pontifex, monachum, de quo est sermo, multum excessisse alienu officium vsurpando: non ergo dabat operam rei licite, de qua nunc agimus, sed pertinet casus ille ad sequentem sectionem.

Secunda regula est, etiam si opus sit licitum, & bona intentione factum, si intercessit negligentia vitandi periculum, sequuto homicidio incurritur irregularitas. Ratio est, quia tunc homicidium est aliquo modo voluntarium, & ideo licet opus sit licitum, non tamen licite fit. Estque communis sententia eorundem authorum, & sumitur ex eisdem iuribus, & ex aliis, quae obici solent contra priorem regulam. Primum esse potest capitulum, *Presbyterum*, de Homicidio: vbi Presbyter declaratur irregularis, qui causa disciplinae puerum percussit in capite, & ea occasione mortuus est. Ad hoc vero dicendum est, castigationem illam, licet ex intentione mala non fuerit, in indiuiduo iudicandam esse imprudentem, & non licitam, quia debitum modum, & moderationem excessit. Neque etiam videtur casus omnino fortuitus, quia talis percussio in tali parte corporis non fit sine aliquo periculo, nec cum sufficienti diligentia ad vitandum illud.

Maiorem difficultatem ingerere videtur capitulum *Continebatur*, eodem titulo, in cuius casu clerici operam dabant rei non illicitae, veniebant enim ex vineis Ecclesiae, opere consummato, & leuandi laboris gratia, ludum quendam non illicitum exercebant, baculos in directum iaciendo, vt qui alterius baculum percuteret, vinceret: contigit autem vt laetus, dum baculum cuiusdam Diaconi percussisset, incautus in eundem Diaconum equitaturus insilerit, & ab illius falce, qua erat praecinctus, vulneratus obierit. Respondet autem Pontifex, Diaconum manere irregularem, cum tamen & opus quod exercebat, non esset illicitum, & homicidium non tant ex eius actione, quam ex aliena fuerit sequutum, quam Diaconus nec prauehite, nec impedire potuisset videtur. Respondent aliqui, ludum illum fuisse illicitum clerico absolute & simpliciter: alij vero fuisse saltem illicitum clerico cum laico ludere.

Alii fuisse illicitum saltem propter conditionem ludii. Sed nihil horum placet. Non primum, quia ludus ex obiecto non erat malus, & finis, qui in ipso textu exprimitur, erat honestus. Non secundum, quia nec id etiam est per se malum, quando ludus alias indecens non est, vt per se constat. Neque eriam inuenitur iure positio prohiberi nam in cap. *Hi igitur*, 23. distinctione, & cap. *Laicos*, 2. q. 7. quae citari solent, hoc non prohibetur. Tertium autem videtur esse contra textum, in quo dicitur clericos non esse vsos conditione ludii, sola iactatione contentos: nisi forte quis dicat illud intelligi de clericis inter se, non vero cum laico. Sed hoc non potest satis in textu fundari, nec per se videtur verumile. Vnde potius videtur Pontifex imputasse illi Diacono negligentiam in cauendo omni periculo homicidii: cum enim laici liberius agere soleant, non obstante modo ludendi sine vsu illius conditionis, timere debuit ne laicus ille modum excederet, & ideo saltem non debuit ludere falce accinctus, maxime, si illam habebat latentem: vt insinuat verbo illo textus; *Incautus insiluit*: Panormitanus autem ibi probabile existimat, quod si Diaconus expresse prohibuisset equitandi licentiam, non mansisset irregularis: Oppositum vero sentit Hostiensis, & videtur magis consentaneum textui: quia talis occasio cum talibus circumstantiis iudicata est periculosa moraliter: & ideo licet laicus excesserit pactum, vel conditionem, Diaconus non excusatur ab aliqua negligentia. Haec autem, & similia responsa intelligo iuxta praesumptionem iuris canonici: nam, si in con-

O o o scien-

scientia mihi constaret, illum omnino non aduer-
tisse periculum, neque memorie occurrisset, quod
falce esset accinctus, ita ut si ignorantia facti inui-
cibilis fuerit, illum plane ab irregularitate excusa-
rem propter rationem, & regulam supra positam,
quod est pro omnibus similibus casibus obseruan-
dum. Estque ad hoc optimus textus in cap. Lator, de
Homicidio.

*Qualis & quanta negligentia sufficiat ad hanc
irregularitatem.*

HIC vero statim occurrit dubitatio, qualis &
quanta negligentia sufficiat ad incurrandam ir-
regularitatem hanc, dando operam rei licite Juris-
periti, Theologi, & Summistæ communiter distin-
guunt culpam latam, leuem, & leuissimam, qui gra-
dus non discernuntur aliquibus certis regulis, sed
prudenti arbitrio, considerato genere operis, & cir-
cumstantiis eius. De quibus videri potest Gabr. in 4.
distinct. 15. questio. 10. in fine, & Panormitan. in cap.
vnic. de Commodato. Est ergo leuissima negligentia,
quando tota providentia & sollicitudo, quæ ordi-
nario, & prudenti modo adhiberi solet, posita est,
solumque fuit aliquid prætermisum, quod non est
animaduersum, quia sine magna ingenii perspicaci-
tate, & solertia animaduerti non poterat. Lata vero
culpa dicitur illa, quæ nimiam negligentiam conti-
net, seu quando omittitur illa circumscriptio, quam
homines mediocriter capaces, & prudentes adhibe-
re solent. Levis autem est media inter has, eritq; ma-
ior, vel minor, iuxta maiorem, vel minorem acce-
sum ad aliquod extremorum. Quoties ergo culpa
lata est certum est contrahi irregularitatem, quia tunc
homicidium est satis voluntarium in causa. De leui
etiam culpa communiter dicitur, non sufficere ad
vitandam hanc irregularitatem. Ad quod citari so-
let cap. Clerico iaciente, distinctione 50. vbi dicitur,
clerico iaciente lapidem, puerum fuisse interem-
ptum, nihil autem de culpa explicatur: sicut etiam
in cap. Eos vero, eadem distinctione absolute dicitur,
eos qui casu homicidium faciunt, esse penitentia
subdendos; intelligi autem debet de casu culpabili,
vt in vtroque textu Glossa exponit: quanta vero
culpa sufficiat, ibi non explicatur. Magis videtur fa-
uere cap. Continebatur, supra tractatum, quia culpa
vel negligentia, quæ in eo casu interuenit, satis levis
fuisse videtur.

De culpa autem leuissima quidam absolute di-
cunt, non esse sufficientem ad irregularitatem. Ita
tenet Angel. verb. Homicidium, 2. & ibi Syluest. num.
2. & clarius verb. Irregularitas, num. 3. & 20. Villadie-
go de Irregularitat. cap. de Percussore. Alij vero di-
stinctionem adhibent; nam, si culpa leuissima est in
omittendo, sufficere dicitur ad excusandam irre-
gularitatem, iuxta c. Quasitum de Pœnit. & remis. Si
vero sit in committendo, dicunt non excusare irre-
gularitatem. Ita sentit Panormitan. dict. cap. Quasitum,
num. 3. vbi additio dicit esse comm. Idem Couarr.
dict. Clem. 2. part. 4. num. 9. cum Gloss. 2. in cap. Si-
gnificasti, 1. de Homicid. & idem sentiunt Rosella ver-
bo Homicidium, 3. num. 21. Tabiena Irregularitas, 2. n.
4. Clarius, Maior. dict. 3. num. 2. & ad probandum
posterius membrum citantur cap. Presbyterum, &c.
Ad audientiam, de Homicidio. Vt autem hæc distin-
ctio, & opinio intelligatur, suppono omnem culpam
negligentia, de qua loquimur, immediate versari
circa omissionem cauendi periculum homicidij.
Sed ulterius contingere potest, vt illud periculum
sequatur tantum ex alia omissione non succurrendi
periclitanti, vel non impediendi homicidium, &
tunc dicitur tota culpa esse in omittendo. Tunc au-
tem (vt opinor, & supra dixi) non tantum leuissima,
sed etiam lata culpa excusat irregularitatem, iuxta
cap. Quasitum, de Pœnit. & remis. & Cardinalis

ibi. Aliquando vero prior omisso debita diligen-
tia est in cauendo periculo homicidij proueniente
ex propria & positiua actione: & tunc dicitur esse
culpa in committendo, & de hac dicunt auctores
citati, non excusare irregularitatem, etiam si leuissi-
ma sit.

Nihilominus prior opinio contraria quoad hanc
partem satis probabilis videtur. Primo, quia hæc
posterior non fundatur in iure sufficienter: quia
non ostendit, nec videtur posse probare, in illis iu-
ribus, quæ allegat, sermonem esse de leuissima cul-
pa. Secundo, prior opinio potest suaderi ex capitulo
Lator, de Homicidio: vbi Pontifex declarat non
mansisse irregularem Clericum, qui ad latum suum
habens cultellum, cum alio luctabatur, quamvis il-
le mortuus fuerit cadens super Clericum, eiusque
cultello vulneratus: nam ille Clericus non potest
excusari saltem a leuissima culpa, quia ad luctandum
illo modo cum altero, debuisset cultellum deponere,
cum res per se spectata non careret periculo. Facit
etiam textus in dicto cap. Quasitum, de Pœnit. &
remiss. vbi pater suffocans filium paruulum secum
dormientem, tunc dicitur manere irregularis, quan-
do id accidit, vel ipso procurante (quod ad præsen-
tem casum non spectat) vel ex studio negligentia, in-
dicatur, ergo: minorem negligentiam non sufficere
ad contrahendam irregularitatem, saltem per argu-
mentum a contrario, quod efficax est in iure ma-
ximè in fauorabilibus, & vbi contrarium non pro-
batur ex eodem iure. Adde, responsum Pontificis
esse insufficientem, si minor negligentia sufficeret ad
illam irregularitatem contrahendam. Vnde Car-
dinalis propter illum textum dixit, etiam leuem cul-
pam, non sufficere ad hanc irregularitatem: imo ad-
dit, studiolum negligentiam tantum esse, quando est
affectata, & directe voluntaria. Quod refert, & se-
quitur Alexander de Neapol. in additione ad Abba-
tem ibi. Sed hæc nimia restrictio est, vel potius ni-
mia licentia, alias etiam propter latam culpam, &
crassam negligentiam non incurreretur irregularitas
in eo casu: quod improbabile videtur: aliud vero
de leui culpa magnum fundamentum habet in tex-
tu, nam levis culpa non potest profecto dici studio-
sa negligentia. Vnde Tabiena supra dixit, solum ibi
comprehendi latam, vel latissimam culpam. For-
tasse quis obiciat, quia quoad præsumptionem in
foro externo, quoties quis tenetur de oculo, & lata
culpa in faciendo commissa, tenetur etiam de leuissi-
ma, iuxta doctrinam Barcholi in l. Quod Nerus, ff.
Depositi. Et huc etiam spectat, quod refert Couar-
ruias ex Glossa in l. Cornelia, ff. ad Sillaniani, leuissi-
mam culpam in committendo contingentem, ad
leuem culpam pertinere. Quod examinare, &
qua ratione fundatum sit, inquirere ad nos non
spectat.

Quidquid ergo sit de præsumptione in externo
foro, ad contrahendam in foro conscientia hanc
irregularitatem necesse est, vt aliqua vera culpa, id
est, verum peccatum intercedat: quia si homicidi-
um non imputatur operanti, non est opus eius; &
ideo non reddit illum irregularem. Quod in spe-
cie notauit Paludanus in 4. distinct. 25. quest. 3. num.
15. Vnde siue negligentia (quam nomine culpe vi-
dentur Iuristæ significare) exterius appareat leuissi-
ma, siue levis, aut etiam grauis; si tamen in con-
scientia inaduertentia fuit inculpabilis, nulla con-
trahitur irregularitas, etiam si ex actione, seu com-
missione mors sequatur. Neque contra hoc ob-
stat obiectio Syluestri, & aliorum: quia irregu-
laritas homicidij interdum contrahitur sine culpa: scilicet, si
nam hoc est verum de homicidio per se, & auctori-
tate publica facto, non vero de privato: quia de-
bet esse voluntarium aliquo modo, vt inducat irre-
gularitatem, vt ex dictis patet, & bene explicuit
Caietanus 2. 2. quest. 64. artic. 8. si autem voluntaria
fuit

Gabr.
Abb.

Negligentia
leuissima
levis, & la-
ta.

Sufficiat lata
& levis cul-
pa.

De negligen-
tia leuissi-
ma.
2. Opinio.
Angel.
Syluest.
Villadie-
go.
Panorm.
2. Opinio.

Couarr.

Rosella.
Tabiena.
Clar.
Maior.

rium fuerit, erit culpabile: quod ergo inculpabile est, irregularitatem non inducit. Vnde & conuerso, si in conscientia constet, negligentiam fuisse culpabilem propter perspicacitatem operantis, qui necessitate aduertit, & ex negligentia omittit, quantum exterius appareat culpa levis, aut leuissima, nihilominus irregularitas non excusatur. Eritque generalis regula, quoties negligentia tanta fuerit, ut sit peccatum mortale, non excuset irregularitatem: & hanc indicat Caietanus. Quando autem talis sit negligentia, quæ ad peccatum mortale sufficiat, recte etiam dixit idem Caietanus, secundum naturam negotiorum, temporis, ac personarum arbitrandum esse, & non esse requirendam summam prudentiam, sed communem: quod exemplis etiam recte declarat. Addit Paludanus, considerandam esse diuersitatem personarum, quia respectu vnus erit negligentia inculpabilis, quæ in alio culpabilis esset. Et hæc applicanda sunt ad casus particulares, quos omitto, quia in Summis inueniuntur, & in Maiolo, & aliis, & sunt faciles ex dictis.

Caietan.

An negligentia venialis ad hanc irregularitatem sufficiat. Prima sententia. Soto. Salomon.

An vero sufficiat culpa venialis in tali negligentia ad inducendam irregularitatem, Paludanus, & Caietanus nihil declarant. Soto vero lib. 5. de iustitia, quæst. 1. art. 9. negat culpam venialem sufficere, quem sequitur Salonus 22. quæst. 64. art. 8. & vterque citat Caietanum in contrarium, qui tamen non loquitur in hoc casu, sed in eo, in quo datur opera rei illicitæ, de quo statim. Suam vero sententiam probant, quia hæc irregularitas imponitur propter culpam, est autem pena grauiuscula: ergo non est verisimile imponi propter culpam tantum venialem. Quod est consentaneum his, quæ supra diximus disputatione i. huius materiæ, tractando de causis irregularitatis. Maxime vero probatur mihi hæc sententia in præfenti, quia hoc peccatum non potest esse veniale ex parte materiæ, cum illa grauiuscula sit, nempe mors hominis: erit ergo ex defectu voluntarij, & liberi: quia illa actio, ut attingit homicidium, non est humana, nisi imperfectissimo modo, sed est actus ineliberatus, & ex subreptione, propter quæ verisimile non est tam grauem penam imponi. Respondent aliqui improbant sententiam Soti, irregularitatem non esse penam, sed impedimentum canonico ex facto pronuntiens: & ideo sufficere factum cum negligentia veniali. Si autem argumentum aliquid valeret, probaret etiam solum factum sufficere absque villa negligentia. Dico ergo, non omnem irregularitatem esse penam, aliquam tamē esse, & talem esse hanc, de qua agimus, & ideo debere esse proportionatam culpæ. Dico etiam ad hanc irregularitatem requiri factum voluntarium simpliciter: homicidium autem hoc, quod solum ex negligentia veniali sequitur, non potest dici simpliciter voluntarium, sed valde diminute, & secundum quid, & est ergo hæc sententia satis probabilis, neque est aliena à mente eorum Canonistarum, qui dicunt, leuissimam culpam non sufficere ad hanc irregularitatem: nam profecto negligentia, quæ in hoc negotio excuset à peccato mortali, non potest non esse satis leue.

Maioli sententia.

Come Trid. Maioli sententia improbat.

Vltimo in hoc puncto aduerto, Maiolum dicto §. 5. num. 3. & 4. asserere, quidquid sit de iure antiquo, hodie nihil referre, quod culpa præcedat, necne, vel quod actio fuerit licita, & de se minime noxia: semper enim qui homicidium commisit, debet abstinere, & non promoueri, donec causa plene cognita, dispensatio concedatur, propter decretum Concilij Tridentini, sess. 14. cap. 7. Hæc vero sententia probanda non est: quia Concilium nihil statuit contra ius antiquum, neque habet verbum derogationem indicans: ergo quando requirit dispensationem in homicidio casuali, vel potius requirit supponit, ut statuat, cui committenda sit, loquitur de illo casuali homicidio, in quo iuxta antiqua iura dispensatio

Fr. Suarez tom. 7.

A necessaria est: nam iura concilianda sunt absque derogatione, vel correctione alterius quoad fieri possit, ut dicitur in cap. Cum expediat, de Electione in 6. Atque ita inueni postea declaratum à congregatione Cardinalium; quia Concilium non induxit novam irregularitatem, quod necessarium esset, ut postulat dispensationem. Responderi vero potest ex Maiolo, solum requiri declaratoriam dispensationem, quæ non tollat irregularitatem, sed authentice declaret non esse incursum: nam de hac videtur loqui Concilium, cum dicit talem dispensationem debitam esse: propter maiorem autem securitatem, & certitudinem illam exigere videtur. Sed hoc totum gratis dictum est, quia Concilium de propria dispensatione loquitur, nec dicit esse simpliciter debitam, sed quodammodo: & ad illam concedendam non dat auctoritatem Episcopis, sed committendam; eis esse dicit: quis autem credat ad illam declarationem faciendam non esse potestatem in Episcopo; aut illam voluisse auferre Concilium: non sunt ergo hæc onera tam facile imponenda hominibus: sed declaratio illa sine potestate iurisdictionis ab homine prudente, & docto fieri potest.

Excluditur.

SECTIO VI.

Vtrum ex homicidio casuali sequitur ex opere illicito contrahatur irregularitas.

REs casus distingui possunt: primus quando interuenit negligentia grauiuscula, inter culpabilis: & tunc à fortiori constat ex dictis in sectione præcedenti, contrahi irregularitatem. Secundus est, quando omnis diligentia adhibita est. Tertius, quando levis, seu venialis negligentia intercessit. Et de his est quæstio, in qua communis sententia, præsertim Canonistarum est: Quoties datur opera rei illicitæ, vel prohibita, quantacunque adhibeatur diligentia ad vitandum homicidium, si cum effectu sequatur, non vitari irregularitatem. Idem tenuit D. Thomas 1. 2. quæst. 73. art. 3. clarius 2. 2. quæst. 64. artic. 8. vbi Caietanus idem sequitur, & Paludanus in 4. distinctione 25. quæstione 3. num. 14. & Gabriel in 4. distinctione 15. quæstione 14. artic. 3. dub. 2. Couarruias late referens Doctores dicta Clementina part. 2. §. 4. à principio, & Nauarrus dicto cap. 27. numer. 219. & sequentibus, & Maiolus dicto §. 3. Fundamentum aliquorum est, quia ut effectus sequatur voluntarius sit, satis est, quod sequatur ex actione alias mala, quantacunque diligentia adhibita fuerit: Quod sentit Gabriel supra, cum dicat, ex tali damno, vel homicidio oriri obligationem restitutionis. Sed hæc sententia in hoc sensu probabilis non est: quia, ut recte declarat Caietanus citato loco, qui dat operam rei illicitæ, adhibita omni diligentia, ne alius effectus malus sequatur, omnino excusatur à culpa homicidij, si forte sequatur. Et ratio est, quia tale homicidium est illi omnino inuoluntarium. Patet, quia nec est voluntarium in se, ac directe, ut supponitur, neque in causa, & indirecte: quia tali diligentia adhibita, consecutio illius effectus ignoratur inuincibiliter: ignorantia autem inuincibilis tollit voluntarium. Vnde D. Thomas. 1. 2. quæstion. 76. artic. 3. dicit, ignorantiam inuincibilem circumstantiæ peccati excusare ab speciali malitia eius, etiam si peccatum ipsum voluntarium sit, quia tunc circumstantia est omnino inuoluntaria: ergo idem est de quocunque effectu subsequuto cum eadem ignorantia, quantacunque opus alias prauum sit. Et confirmatur, nam si de facto non fuisset sequutū homicidij ex tali opere illicito, nulla omnino malitia homicidij directi, vel indirecti imputaretur operanti, neque apud Deum, neque apud homines:

Tris casus distinguuntur. Primus. Secundus. Tertius.

Communis sententia Canonistarum.

D. Thom. Paludanus. Gabr. Couarr. Nauarr. Maiolus.

Fundamentum.

Reluctantia.

Verum fur-
damentum.

ergo quamvis homicidium sequi contingat, non imputatur ad culpam: quia non pendet ex solo casuali euentu absque voluntate. Verum ergo fundamentum esse debet, quia iura voluerunt punire tale homicidium propter solam maliciam actionis, ex qua sequutum est, etiam si specialis malitia, vel indirecta voluntas homicidij non intercedat. Quod enim iura potuerint hoc facere, manifestum est: quod autem fecerint, patet ex cap. vlt. de Homicidio in 6. & ex cap. Tu nos, de Homicidio.

Posita sen-
tentia im-
pugnatur.

Nihilominus hæc sententia multis recentioribus Theologis dura visa est. Primo, quia nullo iure canonico sufficienter probari potest, vt Soto notauit: nam licet Nauarrus nimis audacter, illum loquutum fuisse dixerit, verum tamen dixit: nullus enim textus à Canonistis profertur, in quo hæc regula vniuersæ, & indistincte statuatur, dantem operam reillicita, si homicidium ex ea sequatur, manere irregularem, quantumvis casu, & inuoluntarie sequitur: sed offerunt solum ea iura, quæ affirmant, dantem operam reillicita cum sufficienti cautione, & diligentia, non manere irregularem, etiam si homicidium sequatur: & ex eis colligunt per argumentum à contrario sensu, quando opus est illicitum, non excusari irregularitatem. Quod argumentum, ait Soto, infirmum est. Respondet autem Nauarrus, licet argumentum à contrario sensu Dialecticis sit infirmum, Iuris peritis tamen esse firmissimum: maxime quando contrarium, non est iure expressum. Sed in primis hic contendimus, contrarium esse expressum, nimirum in eo iure, quod habet irregularitatem, non incurri nisi in casibus à iure expressis: nam id, quod tantum elicitor ex iure per argumentum à contrario sensu, non potest dici in iure expressum: ergo contra ius est extendere illa iura ad irregularitatem dicto modo. Addo, argumentum ipsum à contrario non esse firmum apud Iuristas in materia poenali, & odiosa, vt sæpe in superioribus ostensum est: hic autem versamur in materia poenali.

Responsio.

Replica.

Melior responsio est, si dicamus, hanc irregularitatem esse expressam in illo iure, in quo propter factum homicidij fertur irregularitas; quia lex illa generalis est, & ab illa non possumus excipere, nisi quos iura excipiunt: iura vero neminem excipiunt, qui homicidium casu fecerit, nisi concurrentibus illis duabus conditionibus, scilicet, quod det operam reillicita, & cum sufficienti diligentia: ergo qui tunc occidit sine his conditionibus, manet inclusus sub lege irregularitatis. Maior constat ex capitulo, *Christo iacente*, & capitulo, *Eos vero*, cum aliis, distinctione 50. Minor sumitur ex capitulo, *Ioannes*, & cap. *Dilectus*, & cap. vltim. de Homicidio, ibi: *Attendentes quod Sacerdos ipse dabat operam reillicita*. Sed adhuc contra hoc instatur, quia illæ conditiones non ponuntur ibi vt omnino necessariae, sed vt sufficientes, & excludentes omne dubium, quando ambæ simul concurrunt: ergo non est vnde sufficienter colligamus, vtramque esse necessariam. Neque in illis capitulis fit exceptio à generali, sed declaratio quorundam casuum, qui sub prædicta lege ex se non continebantur, ad quam declarationem faciendam vbi sunt Pontifices signis certissimis, & indubitatis; non tamen propterea definiunt casum dubium, in quo licet opus fuerit illicitum, diligentia tamen, & ignorantia fuit inuincibilis, sed illum disputationi Doctorum reliquerunt. Qui autem dicunt, in eo casu non incurri irregularitatem, non putant fieri exceptionem à lege; sed declarant, casum illum non fuisse comprehensum sub tali lege, quæ declaratio & in ratione, & in iure fundatur: quia lex illa solum comprehendit homicidium voluntarium; hoc autem homicidium voluntarium non est, vt ostendimus: ergo. Maior pater ex Clementina vnica de Homicidio, vbi in-

Alia respon-
sio.

Instantia.

fans furiosus, & dormiens declarantur immunes ab irregularitate; quamvis occidant: cuius ratio non potuit esse alia, nisi quia talia homicidia non sunt voluntaria. Cuius signum esse potest, quia si ante somnum quis præuideret periculum occidendi alium dormiendo, non euitaretur irregularitas, vt constat ex capitulo, *Quæstium*, de penitent. & remission. & capitulo, *Consulisti*, 2. quæstione 5. Item quia homicidium, quod non est voluntarium, non est humanum, nec moraliter dici potest esse ab homine: ergo non potest esse fundamentum irregularitatis, maxime huius, quæ poenalis est. Tale ergo homicidium non comprehenditur sub illa lege de irregularitate homicidij: ergo nollum est in quo fundari possit. Quia reuera nollum est, quod irregularitatem iniungat propter talem culpam, etiam habentem omnino per accidens adiunctum talem effectum, neque illa, quæ funt causa causalia, veniunt in humanam considerationem.

Secunda sententia.

Propter hæc igitur alii Doctores contrariam regulam generalem statuunt, quod irregularitatem casuale voluntarium non est, etiam indirecte, non incurri irregularitatem, quantumcumque sequatur ex opere illicito. Ita sentit Castro libro 2. de Cap. Lege poenali, cap. 14. versus finem: adhibet exemplum de ebrio, qui hominem interficit: nam si fuit casus inopinatus, non manet irregularis, etiam si inebriando se, dederit operam reillicita, sicut non maneret irregularis, etiam si inebriatus esset sine culpa, propter ignorantiam inuincibilem ipsius facti. Alii vero distinctionibus vtuntur: vna est de opere illicito, quod ex se expolitum est periculo occidendi aliquem; vel de opere, quod per se, vel ex alia prohibitione accidentaria prohibitum est. De priori conceditur inducere irregularitatem, non vero de posteriori. Hæc distinctione vtitur Soto dicto articulo 9. qui varia adhibet exempla: in priori ponit actionem bellicam, torneamenta, & similia; in secundo ordine ponit equitare, verbigratia, tempore prohibito, deponere campanam contra prohibitionem Prælati, vel aliud simile opus facere in die festo: applicando casus cap. *Ex lienis*, & cap. *Dilectus*: addendoque solum prohibitionem extrinsecam, ob quam opus sit illicitum. Posterioriorem partem declarat exemplis: sicut enim si quis venando in loco permissio non sit irregularis occidendo aliquem, quia ignorantia, & casus fuit inuincibilis; ita venatio fiat in loco non permissio, & ex illo solo capite sit illicita, non incurrit irregularitatem, si in cæteris sit æqualitas. Aliud exemplum contra syluestrum, *Homicidium*, 2. quæst. 18. est: nam si quis cædens arborem suam, casu occidat aliquem, vitat irregularitatem propter sufficientem diligentiam, eandem vitat, etiam si illicite, & furtiue incidat arborem alienam, cum æqualitate in cæteris circumstantiis. Quod exemplum admittit Nauarrus *Navar.* 237. vbi alia similia ipse ponit: vnde plane videtur cum Soto conuenire in prædicta distinctione: nam vniuersæ ait, licet opus sit illicitum, si tamen ex se non dirigitur in mortem, neque habet eius periculum, non sufficere ad irregularitatem, si alias homicidium ex illo secutum sit omnino casuale. Veruntamen admissio hoc posteriori membro, restat interrogandum circa prius, an tale opus in inuiduo exerceatur cum sufficienti diligentia, & moralitertudine, quod hic, & nunc nullum sit periculum, necne: quamvis enim opus sit ex se aptum ad occidendum hominem, si adesset; tamen hic, & nunc potest moraliter constare non adesse. Si ergo hæc diligentia non supponitur adhibita, recedimus à casu

à casu, in quo versamur, quia iam tale opus non solum est illicitum aliunde, sed etiam ex relatione, & periculo homicidij: si autem tota illa diligentia posita est, iam eadem ratio versatur in hoc membro, quæ in altero, quia iam tunc homicidium omnino inuoluntarium est: hæc est enim vnica ratio alterius membri. Parum videtur referre, quod opus in specie consideratum sit periculosum, necne, si in indiuiduo cauetur periculum: nam iudicium de rebus moralibus in indiuiduo ferendum est, vt de habituali culpa, & voluntate ferri possit.

Alia distinctio aliorum est; de opere illicito, si sit causa proxima homicidij, vel tantum remota: nam priori modo censetur sufficiens ad irregularitatem, non vero posteriori. Et huius membri exempla ponuntur de eo, qui illicite confecit chartas luforias, ex quarum vsu orta postea est occasio homicidij, quæ nec præuideri potuit, nec debuit vitari, quia non tenetur homo, vt sic dicam, tam à longe cauere, vel vitare actionem, ex qua potest alius occasionem peccandi sumere. Vnde simile exemplum est de eo, qui enslem furto sublatum alteri vendidit eo tempore, quo nulla erat occasio, vel periculum interfectionis, quamuis postea secuta fuerit ex tali venditione, quæ illicita fuit. Item de adultero, cuius occasione maritus vxorem interfecit: non enim manet adulter irregularis, etiam si dederit operam rei illicitæ. Sed hæc etiam distinctio, licet aliquid verum dicat, non euacuat difficultatem, eadem ratione, qua nec præcedens, vel certe maior; quia hic vtrumque membrum incertum est. Nam de priori, scilicet causa proxima, in tergo, an talis sit causa, vt non potuerit prudenter euitari periculum occisionis exercendo illam, necne. Si primum dicatur, receditur à pûcto questionis, quia iam tunc homicidium non est mere casuale. Si vero dicatur secundum, addendum vterius est, illam diligentiam adhibitam fuisse: nam in eo casu versamur, & tunc procedunt rationes factæ, quod tale homicidium, quantumcunque causa fuerit proxima, voluntarium non est: ergo nec erit causa irregularitatis.

Simile dilemma fieri potest de altero membro: nam si causa sit adeo remota, & per accidens, vt nulla sit obligatio vitandi illam, etiam si præuideatur effectus possibilis occasione illius potius, quam futurus: tunc parum refert, quod talis causa posita sit in actione licita, vel illicita, quia non inde prouenit, vt effectus non imputetur: sed quia nullo modo est voluntarius, neque homo est causa eius, vt recte explicauit Caietanus dicto artic. 8. Propter quod Nauarrus num. 221. absolute dixit, homicidium omnino casuale sequitur ex opere illicito, quod est causa tantum remota eius, non sufficere ad irregularitatem. Ponit exemplum in hero, qui mittit fertum in domum, vel agrum ad maleficium faciendum, & ibi interficitur à fulmine: nō enim propterea dominus irregularis manet. Merito tamen aduertit Couarruias dict. §. 4. num. 9. in fine, licet causa propinqua maxime sit consideranda, non tamen semper esse necessariam etiam ad homicidium casuale, quod ex opere licito sequitur, ne dum ex illicito: nā licet causa sit remota, si hic, & nunc moraliter adest periculum, & potest præuideri, obligatio esse poterit vitandi illam, vt v.g. in casu cap. Tuas, de Homicid. remota causa eius censetur curare tumorem gutturis debito modo, & cum sufficienti animaduersione custodiendi se ab iniuriis ventorum, & aeris. Nihilominus tamen tales possent circumstantiæ personæ, loci, & temporis incurrere, vt esset obligatio vitandi illam causam propter periculum. Idemque accidere potest in actione licita ex se conficiendi pharmacum alias vtile, si moraliter timeatur prauus vsus eius in perniciem alterius, quamuis illa causa remota etiam sit: ergo à fortiori idem contingere potest in actione illicita conficiendi ve-

Fr. Suarez tom. 5.

nenum, vel dandi pecuniam alienam, quæ alius emittit enslem ad alium occidendum. Quamuis ergo causa sit remota, in particulari considerandum est prudenti arbitrio, an potuerit, & debuerit vitari, intuitu talis effectus quamuis remoti. Et tunc reuertimur ad idem dilemma: nam licet talis causa sit remota, & illicita, vel sit cum debita diligentia cauēdi periculum mortis proximi, vel non. In priori casu verum est vitari irregularitatem, non autem in posteriori.

Sic enim resoluendum censeo casum illum de adultero: nam si temere accessit ad vxorem alterius, exponens illam periculo mortis, irregularis manet: quia moraliter est causa talis homicidij: scilicet vero erit, si cum sufficienti cautela morali id fecit, quia tunc effectus nullo modo est voluntarius in tali causa. Atque ita sentit in simili Couarruias in dicta Relect. 3. part. in principio, num. 4. vers. Posses quidem, quamuis part. 2. §. 4. num. 10. vers. Tertio, cum Castro negauerit, in eo casu incurrere irregularitatem. Nauarrus autem cap. 27. num. 239. absolute dicit, in eo casu incurrere, iuxta suam opinionem, quam dicit approbatam fuisse à Pio Quinto, cum in sacra penitentia hic casus controuerteretur, & in foro exteriori videtur mihi valde verisimile, quia semper præsumitur adulter moralem occasionem dedisse homicidij: tamen in rigore conscientie distinctio data mihi probatur. Ergo iuxta hanc etiam distinctionem nunquam inuenitur homicidium mere casuale, eo quod opus sit illicitum, inducere irregularitatem.

Et obeandem causam non omnino probō, quod Nauarrus dicto num. 221. ait, tunc homicidium hoc inducere irregularitatem, quando opus, ex quo proxime sequitur, est illicitum, *lege iustitia*. Quæ particulam addidit, vt excluderet homicidium causatum à iudice iusta sententia, ex odio tamen inique prolata, vel à milite pugnante in iusto bello, occidente vero aliquem ex odio. Sed in primis ad excludenda illa homicidia non oportuit addere illam particulam; tam quia hæc sunt homicidia directe volita, per quæ distinguuntur ab omni casuali: tam quia hic agimus de homicidio priuata authoritate facto, non publica. Deinde fere eodem modo interrogandum mihi superest, quæ lex iustitiæ, violari debeat per opus illicitum, vt ex illo contrahatur homicidium. Si enim est sermo de lege iustitiæ, quæ verat occidere hominem, dubium non est, quin per opus contrarium huic legi incurratur irregularitas, tamē si hoc requiratur, aperte sequitur per homicidium omnino casuale non contrahi irregularitatem, quia per illud non violatur illa lex iustitiæ, quantumcunque opus sit alias illicitum, vel iniustum in alia materia. Assumptum patet, quia sine voluntate directâ, vel indirectâ non violatur lex iustitiæ: illud autem homicidium vtroque modo inuoluntarium est. Vult sermo de lege iustitiæ in qualibet alia materia: & hoc nec potest ratione fundari, nec difficultatem expedit. Primum patet, quia quid refert opus esse illicitum in ratione furti, quod est contra iustitiam, vel in ratione fornicationis contra temperantiam, si ex vtroque opere sequitur homicidium cum eadem ignorantia, & æque inuoluntaria? Aut quæ ratio reddi potest ad exponendum iura hoc modo, quæ absolute de opere illicito loquuntur. Secundum patet reperendo dilemma sepe factum, quia non obstante iniustitia alterius speciei, homicidium potest esse omni modo inuoluntarium: si ergo huiusmodi sit, alia iniustitia parum refert ad inducendam irregularitatem: si vero non est tale, iam non est casuale, de quo agimus.

7
Casus de adultero, ob cuius causam vxor à marito occiditur, resoluatur.

Nauarr.

8
Nauarrus dicto num. 221. ait, tunc homicidium hoc inducere irregularitatem, quando opus, ex quo proxime sequitur, est illicitum, *lege iustitia*.

Alia distinctio in eadem opinione.

Impugnatur.

Nauarr.

Couarr.

Dico ergo, per homicidium omnino casuale ex opere illicito sequutum, non contrahi irregularitatem, nisi in casibus à iure expressis, censetur autem sufficienter expressus, quando actio est specialiter prohibita propter periculum homicidii, non vero alias. Iuxta hanc regulam interpretor opinionem Soti, & Castro, & recentiorum, quam etiam insinuavit Marianus Socinus in cap. Ad audientiam, de Homicid. Et in primis regula ipsa seu prior pars eius, est consentanea iuri, quod habet, irregularitatem non incurri nisi in casibus à iure expressis. Nam probatum sufficienter est tale homicidium non comprehendi in sola generali lege, quæ punit homicidium, quia illa ex vi sua solum comprehendit homicidium aliquo modo voluntarium: ergo, si aliud homicidium non voluntarium inducit irregularitatem, necesse est ut iure sit expressum. Offensum etiam est, hoc ius expressum non sufficienter ostendi per argumentum à contrario: ergo ubi non fuerit magis expressum, illi directe hoc statuens, non incurritur hæc irregularitas.

Sunt autem duo casus, in quibus hoc sufficienter expressum est in iure. Vnus est in cap. vltim. de Homicid. in sexto, ubi mandans alium iniuste percuti, si mandarius excedat, & occidat, qui mandavit irregularis manet, etiam si omnem adhibuerit diligentiam, ne percussio mortalis esset, quia ius nullā admittit ut sufficienter, supposito tam iniusto mandato, ut supra late declaratum est. Alius casus est, in cap. Tua nos, de Homicidio. Quem textum non recte intellexit Soto supra, existimans in casu illius textus monachum non incurrisse irregularitatem, quia dedit operam rei licitæ, & adhibuit diligentiam, & ita in textu declarari: nam oppositum expresse habetur in textu quoad utramque partem. Quod enim dederit operam rei illicitæ, patet ex illis verbis, *Licet ipse monachus multum deliquerit alienum officium usurpando*. Quod vero irregularitatem contraxerit, patet ex illis, *post satisfactionem condignam cum eo misericorditer agi possit, ut divina valeat celebrare*: Quæ verba manifeste significant, dispensationem fuisse in eo casu necessariam, tamen facilius concedi propter piam intentionem, & diligentiam adhibitam. Et hæc est communis intelligentia, iuxta quam continetur ibi casus expressus, in quo propter homicidium casuale incurritur irregularitas, ratione operis illiciti, etiam si adhibita fuerit sufficiens diligentia. Potuit enim ius punire illud factum tali poena, non simpliciter & absolute, sed si ex illo sequatur talis effectus, scilicet homicidium, quomodo cumque sequatur. Vel à contrario potuit illi homicidio adiungi irregularitas propter tale factum procedens à tali causa, quia ius interpretatione sua reputat illud voluntarium, propter solum opus, quidquid sit de diligentia adhibita.

Huc etiam spectare videtur textus in cap. Sicut, de Homicidio, ubi quidam presbyter irregularis declaratur, quia dedit occasionem abortui (supposito foetus animatione) quæ occasio non videbatur sufficiens; tamen, quia presbyter dabat operam rei illicitæ, declaratione iuris occasio sufficiens reputatur. Hoc autem colligi potest ex illius verbis. *Cum qua contraxerat consuetudinem inhoneſtam, & qua asserat se concepisse ex eo*. Et ita exponit Panormitanus ibi num. 6. ubi Additio ait esse communem interpretationem. Sed nihil esse video quod ad illam cogat, nam actio quæ ibi narratur, sufficiens causa abortus moraliter existimari potuit, scilicet, arripere per zonam mulierem prægnantem quasi ludendo, taliter ut ipse se lædi senserit, & ea occasione fecisse abortum. Et hoc insinuare videtur ibi Hostiensis dicens, *ludus iste illicitus & noxius erat, nec excusabat*. Et idem tenet Couarr. d. 4. n. 10. §. Quinto, ne-

A que vero ibi præsumi potuit inaduerterentia excusabilis, quia actio erat valde propinqua, & materia quasi per se parens. Iuvat autem textus ille ad probandum, in huiusmodi actionibus, per se expostis, huiusmodi periculis seu ordinatis ad homicidium, quando alias etiam turpes & illicite sunt, non admitti excusationem ignorantia, vel inaduerterentia, quia cum alias imprudenter fiant ex pravo affectu non est, cur in eis præsumatur inculpabilis ignorantia circa effectum subsequutum.

Atque ex his iuribus declaratur secunda pars conclusionis: nam in eis prohibentur aliquæ actiones propter periculum homicidii, quod ex se continent, additurque poena & conditio, ut si effectus sequatur, incurritur irregularitas, siue alia negligentia intervenierit, siue non, propter solum talem actionem sic prohibitam cum tali effectu. Est autem notanda differentia inter illa duo iura: nam in c. Tua nos: Sermo est de usu artis chirurgicæ, qui non est per se malus, sed in persona clerici est malus, quatenus est illi prohibitus in cap. Sententiam: Ne cleric, vel monach, & ideo securo effectu, illi adiungitur irregularitas in dicto cap. Tua nos: Vnde illa prohibitio licet fiat ratione periculi, non tamen fit incuitu iustitiæ, sed religionis; quia non decet personas sacras illi periculo exponi. Vnde fit illam irregularitatem non extendi ad laicos. Nam in simili casu ruptio tumoris facta per laicum periculum, & cum ceteris circumstantiis, non inducit irregularitatem, quia non est prohibita propter illud periculum omnibus, sed tantum clericis. Imo addo cum Couarrua supra nu. 10. quod licet illa actio esset illicita ex aliquo extrinseco capite, ut verbi gratia, quia à Preteore in poenam erat prohibita huic personæ, vel quia nimio & iniusto pretio illam vendidit, non sufficere ad irregularitatem ex homicidio pure casuale, quia id non est in iure expressum, quia illa prohibitio non fit incuitu periculi mortis. Addo insuper, hanc irregularitatem non extendi ad clericos in minoribus constitutos, quia in d. c. Sententiam, solum de Subdiaconis, Diaconis, & Sacerdotibus sermo est: inferiores ergo clerici quoad hoc non sunt magis prohibiti quam laici. Et quævis in d. c. Tua nos, Sermo sit de Sacerdote, idem tamen credo esse quoad irregularitatem de quocunque clerico in sacris, quia ratio adæquata illius conclusionis non est sacerdotium, sed ordo sacer, ut ex alio textu constat. Obiici vero potest ca. Ad aures, de Aetate, & qualiter ubi hæc prohibitio & irregularitas extendi videtur ad omnem vltimam artis medicinæ quando ex remediis à medico adhibitis etiam prudenter & secundum artem, mors alicuius sequuta creditur, & ibi non tantum de clerico in sacris, sed etiam de inferiori, & laico sermo est. Respondeo, in casu illius textus non induci irregularitatem, ut ibi Panormitanus, & alij notant, & Hostiens. in Sum. tit. de Homicid. in princip. quam cum aliis refert Additio ad Abbatem ibi circa n. 2. Vnde in illo textu nullum est verbum prohibens, sed consulens tantum. In quantum vero solum ibi datur consilium non ascendendi ad maiores ordines, satis insinuat, minores ordines non comprehendi sub irregularitate prædicta.

Alter sentiendum est in casu capitulo vltimi de Homicidio in 6. nam illa prohibitio non est tantum clericis facta, sed omnibus, & ideo laici etiam mandantes vindictam seu percussione in iniustam, irregulares sunt sequenti morte, quantumvis præmonuerint, ne usque ad mortem procederetur. In ea vero decisione non est tantum materialis casus, ut ita dicam, spectandus, sed ratio formalis & generalis eius, quæ consistit in hoc quod actio illa fuit iniusta & periculosa, & quod ex illa sequuta est mors: Et idem ex illo textu recte colligitur generalis regula, quoties ex actione iniusta, & periculosa alicuius sequitur homicidium quantumvis casuale sit, induci irregu-

irregularitatem, quia talis irregularitas satis est in iure expressa, cum eadem species, & qualitas delicti, & effectus eius inueniatur in omni simili actione: quod enim id fiat inclinando, vel includendo, vel agendo, in presenti materia est tantum materialis diuersitas. Et quoad hoc probatur mihi sententia Nauarri, quam distinctius videtur explicasse Couar. dist. num. 10. ubi etiam antiquos ita exponit. Neque aliud sentit Soto, & reliqui autores possunt facile in eandem adduci.

¹⁴ Ex hac vero regula sic intellecta optime intulit Couarru. quando actus est illicitus in materia castitatis, & religionis, & alioqui non est specialiter prohibitus iure humano propter periculum occisionis, non incurrit irregularitatem propter homicidium ex casu omnino fortuito inde subsequutum. Quod exemplis declaratur. Primo quando in venatione quis casu occidit hominem, iaculum ad feram mittendo cum sufficienti diligentia cauendi periculum homicidij: non enim sic irregularis, vt Castro, & alij pro comperto habent. Imo addit Couar. hoc procedere, etiam si venatio esset tali personæ prohibita, propter alias causas & non propter periculum occisionis, sed quia habet alium indecentem modum, vt vagationem, nimiam distractionem ac superficialitatem, vt patet ex cap. 1. & 2. de Cler. venat. & ca. 1. ne cleric. vel monach. & cap. Cum Apostolus, de Censib. cap. 1. 34. d. cum similibus. Et idem sentit Couarru. supra, & Nauar. n. 237. ex parte idem tenet: quamuis nec in hoc exemplo, nec in aliis quæ ponit num. 236. & 238. satis constanter mihi loqui videatur. Specialiter autem notandum est aliud exemplum in casu di. cap. Sicut, supra declarari de abortu casuali, quod etiam sequitur Couarr. supra, Nauar. autem dissentit, vt mihi quidem videtur non satis consequenter: quia num. 22.2. ad hanc irregularitatem requiritur opus illicitum contra legem iustitiae, & in illo casu c. Sicut, opus illud non fuit illicitum lege iustitiae, sed temperantiae, vel voti, vt ipse supponit, scilicet inhonesta consuetudo religiosi cum fornicatione.

Exemplum declaratur. Primum.

Couarr. Nauar.

¹⁵ Tertium.

Idem censo de vulgari casu homicidij infantis in lecto dormientis, ait enim Nauar. si quis occidat infantem in lecto illicite a se positum, fieri irregularem, alias secus. Verum tamen aut ille casus ad presentem controuersiam non pertinet, vel illa distinctio accommodata non est. Nam habere infantulum in lecto ad dormiendum, non est intrinsece malum, vt omnes fatentur, quia debitis circumstantiis potest honestari, neque est iure prohibitum intuitu periculi, vt colligitur ex cap. Consultasti, 2. quæst. 5. ubi solum dicitur, monendos esse parentes, ne tam tenellos secum in vno lecto collocent, & ex ca. Quæsitum, de Pœnit. & remiss. ac denique, quia nullum tale ius inuenitur, vt tractant Doctores in cap. vlt. de His qui filios occiderunt. Ideo que omnes fatentur in aliquibus casibus hoc esse licitum, vt patet ex Nauar. supra, & Syluest. Homicidium, 2. quæst. 23. Tabiena Irregularitas, 3. num. 6. & 14. Armil. nume. 51. Duobus ergo modis potest esse illicitus hic actus. Primo quia ex studio in intelligentia, (vt dicitur in dist. cap. Quæsitum) & cum morali periculo fit, si parentes in stricto lecto inter se collocent puerum: vel si quis expertus est in se inquirere dormire, & maxime si talis casus iterum illi contingit: & tunc certum est contrahi irregularitatem: tamen homicidium tunc non est casuale, de quo nunc agimus, sed indirecte voluntarium. Alio modo potest esse illicitus ille actus si fiat, v. g. ad furandum puerum, vel aliquid simile, tamen cum diligentia sufficiente ad vitandam irregularitatem, si absque tali malicia actus fieret, & tunc dico non habere locum distinctionem illam, quia hæc ratio illiciti operis nihil refert ad homicidium, neque in aliquo iure talis irregularitas fundari potest.

Nauar. Tabien. Sylu. Armil.

¹⁶ Nonnulla difficultates circa regulam positam expediuntur.

¹⁶ ^{Primum} Vper sunt vero nonnulla difficultates circa regulam propositam. Prima est fundamentalis supra tacta, quæ numquam est soluta, quia tale homicidium non est voluntarium, & quia iniustitia, quæ ibi interuenit, non est contra legem verantem homicidium, sed in alia materia. Quod si dicatur, ius canonicum potuisse sic irregularitatem imponere, sequitur saltem hanc non esse irregularitatem homicidij, sed alterius vitij. Secundo sequitur ex dicta regula, eum qui ex intentione proicit sagittam in Petrum cum sufficienti cautela ne possit alium ferire, si casu occidat Paulum, manere irregularem, quia exercebat actionem iniustam, & periculosam. Consequens autem videtur falsum, quia si cum simili cautione direxisset sagittam in feram, non fieret irregularis. Tercio sequitur, eum, qui alium vulnerat non lethaliter, & postea moritur non ex vulneris, sed ex sua intemperantia, vel negligentia medici, manere irregularem, quod est contra omnes. Sequela patet, quia actio illa fuit iniusta, & ex suo genere periculosa & de facto fuit occasio mortis, quamuis non sola, sed coniuncta cum alio casu fortuito, quod idem est in omnibus similibus casibus.

¹⁷ Ad primam respondeo vt supra, tale homicidium non esse voluntarium re ipsa, esse tamen interpretatione legis: & hoc satis esse. Concedo insuper, ibi non esse propriam & rigorosam malitiam homicidij, esse tamen aliam, quam lex ita punire voluit, si habet adiunctam hominis occisionem, & non alias. Et ita satis sit replicæ, est enim hæc irregularitas homicidij, quia non imponitur nisi illo sequuto, etiam si culpa non sit proprii homicidij. Addere vero possumus, supposita lege prohibente factum, propter solum periculum non obstante quacumque diligentia, culpam illam indirecte reuocari ad homicidium, quia lex positiua inducit obligationem iuxta materiam qualitatem, & consequenter cum eadem proportionem dicendum erit, illud homicidium esse aliquomodo voluntarium in causa specialiter prohibita intuitu illius. Et iuxta hæc etiam exponi possunt iura, quæ indicant irregularitatem specialiter contrahi propter opus illicitum: nam præter expositiones supra datas adiungi potest, non semper, sed aliquando sufficere opus illicitum, quando scilicet tale fit, quale in iure expressum fuerit, & ideo oportuisse, vt quando iura excusant homicidium casuale memoriam faciant operis liciti, seu non illiciti.

¹⁸ ^{Secunda solutio} Ad 2. duo casus distinguendi sunt. Vnus est quando is, qui iaculum mittit certo putans in hominem mittere, non tamen ex intentione occidendi quemcumque hominem sed Petrum, quem ibi esse coniectatur, & sufficientem facit diligentiam ne sit alius, casu vero contingit esse alium, & occidi. Alius casus est, quando quis non certo existimat ibi esse hominem, sed tantum Petrum, quod si ille non sit, probabiliter credit nullum alium hominem ibi esse posse, sed vel feram aliquam, vel nihil. In priori casu certum existimo incurri irregularitatem, quia tunc non cauetur homicidium vt hic, imo intenditur vt bene nota: Castro dist. ca. 14. in fin. Vnde potius dubitari potest, an talis irregularitas dicenda sit homicidij voluntarij: quia homicidium ipsum videtur satis directe intentum, & factum, licet error contigerit in persona: probabiliter tamen potest reputari casualis, quia in particulari talis est, & de moralibus in particulari est iudicandum. In secundo autem casu videtur res dubia: quia etiam in illo actio procedit ex intentione homicidij: ergo licet respectu Pauli non sit voluntaria, tamen in ratione homicidij est satis voluntaria: quod satis videtur ad irregularitatem. Et ita sentit Maiol. di. 3. n. 4. cum Hugone in ca. Maiol. Sapa, d. 50. Et est probabilis opinio propter horrorem facti.

Castro

000 4 facti

facti, & prauam intentionem. In contrarium vero est, quia ille non intendebat homicidium absolute, sed Petri, & supponitur adhibuisse sufficientem diligentiam ne posset esse alius: ergo omne aliud homicidium est illi inuoluntarium omnino. Præterea si actio illa cum eisdem circumstantiis processisset ex intentione occidendi feram, non incurreret irregularitas: ergo idem est in presenti: suppono enim intentionem prauam occidendi Petrum non fuisse ut in illa actione fuerit maius periculum occidendi Paulum, quam si fuisset ex intentione occidendi feram: tunc enim licet respectu Petri actio sit iniusta, & periculosa, non tamen respectu Pauli, qui de facto occiditur, ius autem quando ponit irregularitatem propter hoc homicidium casuale, loquitur de actione iniusta, & periculosa respectu illius, qui tandem occiditur. Ut in casu capit. vltim. de Homicid. in 6. si mandarius excedens mandatum intendat occidere, quem tantum vulnerare iussus est, & casu omnino fortuito non illum, sed alium occidat, mandans non manet irregularis quia eius mandatum nullo modo dirigebatur ad illam personam, quo sensu dicimus actionem illius non fuisse iniustam respectu talis personæ: ius autem solum loquitur quando homicidium contingit in eadem persona, circa quam actio iniusta exercetur. Ergo idem erit de quocumque exequente talem actionem. Quamquam enim in illo sit aliqua maior ratio dubitandi, eo quod propinquius concurrat: nihilominus tamen in rigore idem esse videtur quantum ad hanc legem spectat. Unde speculative pars hæc videtur satis probabilis: practice vero consulerem peti dispensationem propter dubium & horrorem facti: & quia ibi non potest excusari malitia homicidij exterioris cum effectu sequuto.

19
Solutur
tertia.
Caietan.

Ad tertium negatur sequela: cuius rationem optime declarauit Caietan. in d. art. 3. quia ut irregularitas contrahatur ex homicidio casuali, necesse est ut mors sequatur ex actione eius, qui irregularis efficitur in eo autem casu non sequitur ex actione vulnerantis, sed aliunde. Quocirca, quamuis actio vulnerandi ex genere suo periculosa sit, tamen hic & nunc, ut in individuo in proposito casu facta est, non fuit periculosa, ut supponimus, & ideo auctor eius hic & nunc iam non est causa homicidij. Quod autem dici possit occasio remota, non satis est, ut vulneranti tale homicidium imputetur: nec de hoc aliquod speciale ius est, & ideo ad irregularitatem non sufficit. Quod recte explicatur in casu cap. vlt. de Homicid. in 6. Tunc enim mandans incurrit irregularitatem, quando mandarius excedens fines mandati occidit, vel mutilat: at vero si non excessisset, nec lethaliter vulnerasset, alter vero culpa sua, & propter aliquem inordinatum excessum moreretur, mandans non incurreret irregularitatem ex vi illius iuris: quod requirit, ut mandarius fines mandati excedat: nullum est autem aliud ius propter quod irregularitas in eo euentu incurratur: non ergo incurritur: eadem autem ratio est de ipso mandato, & de quocumque alio simili percussore.

DISPUTATIO XLVI.

De irregularitate contracta ex homicidio necessario, seu in defensionem facta.

NON vocatur hoc homicidium necessarium, quia non fit per actionem humanam, constat enim humano modo & voluntarie fieri: sed quia non sponte fit, nec per se intenditur, sed ex necessitate iustæ defensionis. Supponimus enim licitum esse vim

A vi repellere, & se defendere etiam usque ad mortem aggressoris, dummodo fiat, Cum moderatione inculpatæ tutelæ, ut iura loquuntur, id est, quando iniuria non potest aliter impediri, & tanta est, ut cum tanto nocumeto proximi iuste possit propulsari: nam si hæc mensura excedatur, iam homicidium non erit necessarium, sed voluntarium, & propria autoritate factum. Potest præterea multiplex esse defensio, vitæ & proprii corporis, & bonorum fortunæ proximi, & patriæ seu communis boni, de quibus sigillatim dicendum est.

SECTIO I.

Virum Occidendo alium in defensionem propria personæ contrahatur irregularitas.

Ratio dubitandi est, quia iura ita indistincte loquuntur ponuntque homicidium ob defensionem, ut sufficientem causam irregularitatis, capit. Si quis viduam, dist. 50. Aut consilij, dist. 36. aut præcepto, aut defensione, quæ verba repetuntur etiam in c. 2. de Cleric. pugn. in duel. Fauet etiam Conc. Trid. sess. 14. cap. 7. dicens, Si vero homicidium non ex proposito, sed casu, vel vim vi repellendo, ut quis se a morte defendat, fuisse commissum narretur, quare quodammodo dispensatio iure debeat. & c. supponitur ergo irregularitas contracta. In contrarium autem est, quia tale homicidium humano modo non est voluntarium, sed necessarium, & aliqui est inculpabile, ut supponitur: ergo non est dignum irregularitate, quia neque in penam, cum non sit culpa, neque ob defectum lenitatis, quia non interuenit ubi est necessitas defensionis.

De hac re fuit olim controuersia iuxta antiquum ius, adeo ut D. Thom. 2. 2. quæst. 64. art. 2. ad 3. dixerit, clericum qui se defendendo interfecit alium, fieri irregularem, propter capit. De his clericis, dist. 50. Et fuit opinio aliquorum Iuristarum, ut colligitur ex Glossa in ca. Sicut dignum, §. Clericus, verb. Consilium, de Homicid. & in l. vi. verb. Nam iure ff. de Iustitia & iure. Nihilominus tamen expresse iure nouo constat, in eo casu non contrahi irregularitatem in Clem. vnic. de Homicid. & est communis resolutio, ut videre licet in Couarr. ibi 3. p. §. 1. Nauar. c. 27. nu. 267. Maiolo lib. 5. cap. 43 nu. 6. Caiet. dict. art. 3. Soto lib. 5. de Iustitia, qua sit. n. 9. Castro lib. 2. de lege pœnali. cap. 4. Summist. verb. Homicidium. Imo probabilius est etiam iure antiquo in eo casu non fuisse incursum irregularitatem. Quod sentit Glossa in dict. ca. Si quis viduam, verb. Defensio, nam addit, Euitabilis, in quo indicat, tunc solum ex illo inrelequi irregularitatem, cum homicidium ad defensionem necessarium non fuit: nam tunc defensio non est cum moderamine inculpatæ tutelæ. Et idem habet Glossa in capit. Sicut dignum. Et sumi potest ex Stephano Papa in cap. Quia te, dist. 50. ibi. Sed quia te tua sponte id fecisse cognosceris, inde canonice nulla modo iudicabis.

Deinde interpretationem illam legitimam esse patet ex citato decreto Concilij Trid. nam, ut supra ostendi, Concilium ibi non introducit nouam irregularitatem, neque etiam renouauit statutum, vel declarationem Concilij Vientis. in dict. Clement. de Homicidio, ut per se euidentius est: ergo cum agit de homicidio ex defensione, intelligit de defensione immoderata. Quod recte notauit Nauarrus. Consilio 36. de Homicidio, meritoque ita loquitur